

za

literaturo in umetnost.

Odgovorni vrednik in izdatelj: A. Janežič.

Št. 6.

Na svetlo dan 1. junija 1858.

1. zv.

Pegam in Lambergar *).

(Spisal Fr. Cegnar.)

Sotor spenja pesoglavce Pegam
Na ravnini pod ozidjem Beča,
Drobno pismo piše v Beč cesarju,
In poroča v pismu mu prevzetno:
„Čul sem v daljni jutrovi deželi,
„Kjer izhaja solnce v sivem jutru,
„O lepoti tvoje hčerke Vide,
„Čul sinoč sem, glej me, že sem tukaj!
„Pred ozidje mi pripelji hčerko,
„In za doto tri vozove zlata;
„Ako pa je nočes meni dati,
„Pa izidi v boj mi pred ozidje,
„Da odsekam ti proketo glavo,
„Poročim te s perstjo črne zemlje,
„Grad porušim in odpeljem Vido,
„In pobijem, kar živi po gradu,
„Da se črni krokarji radujejo.“
Bere drobno pismo slavni cesar,
Solza lije mu po belem licu,
In zdihuje na prestolu zlatem:
„Mili Bog, kaj reva sem doživel!
„Mojo hčerko tirja pesoglavce,
„V boj me kliče strašni Pegam:
„Pol je človek, pol pošast iz pekla,
„Tri glavé na černih plečih nosi,
„Sviga mu iz gerla živi ogenj,
„Sikajo iz ust jeziki kačji,
„Krokodilov herbet so mu persi,
„Pasjo dušo ima v pasjem sercu;
„Hčerko dati bila bi sramota,
„V boj hoditi mi pogin gotovi;
„Ni junaka, da bi ž njim se meril
„Od izhoda do zahoda solnca;
„Bog pomagaj nam iz skušnjé hude!“
Tako zdiha car, in zdiha Dunaj,
Zdiha cela slavna carevina.

Prah na glavo troši tužno ljudstvo,
Svete cerkve obiskuje boso,
Dela obljuje na vsih božjih potih,
Vije roke, kliče božjo pomoč
Na cesarja in prelepo Vido,
Na vse ljudstvo carevine slavne. —

Tako zajde dan in zajde drugi,
In na nebu sije v tretje solnce.
Stopi k caru Bojnomir Podravčan,
Trikrat caru nizko se prikloni,
Besedeju njemu te besede:
„Car preslavni, solnce carevine!
„Ni še zašla zvezda dobre nade,
„Od večera nam bo došla pomoč,
„Od večera iz dežele rajske,
„Kjer bobni po belemrodu Sava,
„Kjer domuje zvest in hraber narod.
„Dokler živ je Lambergar Posavec,
„Dokler bije mu junaško serce,
„Pegam ne bo ljubil lepe Vide.
„Piši pismo v grad na Beli-kamen,
„Pa poročaj hrabremu junaku:“
„Sedlaj konja, Lambergar Posavec,
„Vzeti će mi Pegam ljubo hčerko,
„Vzeti će mi sivo glavo mojo,
„In pobiti vse živeče v gradu.
„Vsim junakom je upadlo serce,
„Kakor jagnje se pred volkom trese,
„Tako junak vsak pred pesoglavcem.
„Sedlaj konja, pa pridirjaj k meni,
„Pesoglavca krutega pogubi,
„Da v sramoto pahnil nas ne bode,
„Ne se bahal o pogubi naši.““

*) Glej Koritkove nar. pesmi I. 133; II. 23. 30; III. 14.

Razvedri se tamno lice caru,
 Obdaruje lepo Bojnomira,
 Piše pismo tje v deželo rajsko,
 Kjer bobni po belemrodu Sava,
 Kjer domuje zvest in hraber narod;
 Piše pismo v grad na Beli-kamen,
 Pa poroča hrabremu junaku:
 „Sedlaj konja, Lambergar Posavec!
 „Vzeti će mi Pegam ljubo hčerko,
 „Vzeti će mi sivo glavo mojo,
 „In pobiti vse živeče v gradu.
 „Vsim junakom je upadlo serce;
 „Kakor jagnje se pred volkom trese,
 „Tako junak vsak pred pesoglavcem.
 „Sedlaj konja, pa pridirjaj k meni,
 „Pesoglavca krutega pogubi,
 „Da v sramoto pahnil nas ne bođe,
 „Ne se bahal o pogubi naši.“

Pride pismo tje v deželo tretjo,
 Kjer bobni po belemrodu Sava,
 Kjer domuje zvest in hraber narod;
 Pride pismo tje na Beli-kamen;
 Bere pismo Lambergar Posavec,
 Solza lije mu po belem licu,
 Pa zdihuje gor na Belem-kamnu:
 „Mili Bog, kaj junak sem doživel!
 „V boj me kliče cesar in gospod moj,
 „V boj ogrozni s Pegamom pozojem;
 „Pa za Boga! dokler nosim glavo,
 „In je zdrava desna roka moja,
 „In mi krepki Bog junaško serce:
 „Pegam ne bo ljubil lepe Vide,
 „Ne se bahal o pogubi cara.
 „Moja roka luča mlinske kamne,
 „Moja sablja kolje terdo jeklo,
 „Bo razklala tudi vragu glavo.“
 Tako hrabri junak besедуje.
 Pa posluša njega siva majka,
 In ga prime za junaško roko,
 In prelepe mu sovete daje:
 „Nič ne boj se, Lambergar Posavec!
 „Križ zmaguje čez moči peklenske,
 „Kakor solnce čez temoto nočno;
 „S križem zmagal boš ti pesoglavca,
 „Ker bojuje on se zoper njega.
 „Pegam nosi tri glavé na plečih,
 „Krajne glavi ste pošasti pekla,
 „Srednja glava je njegova lastna,
 „Čelo ima tri pedí visoko,
 „Čelo ima tri pedí široko.
 „Ko udariš zoper pesoglavca,
 „Križ obesi na junaške persi,
 „In prekrižaj čelo, usta, persi,
 „Kakor sem te deteta učila;
 „Tako zmagal bodeš krajne glavi,
 „In omamil vraga pesoglavca;

„Ne dotikaj s sabljo krajnih glav se,
 „Z britko sabljo le po srednji strezi;
 „Ti bojuj se, Lambergar Posavec!
 „Jaz molila bom za srečno zmago.“
 Tako siva majka mu svetuje,
 Da je padla černa noč na zemljo,
 In zaperla v spanji ji očesi.
 Pa imela je prečudne sanje,
 Dobre sanje, dobrega pomena:
 Vidi gor na jasnem nebu zmaja,
 Ki prihaja od izhoda solnca,
 In požreti hoče černo zemljo;
 Černo zemljo in nebo visoko;
 Pa pripelje se ognjeni angelj
 Od zahoda na oblaku sivem,
 Iz desnice strašne strele meče,
 Da nebó se lomi, zemlja trese,
 In pozoja v strašen brezden treši.
 Pa ji tako besедуje angelj:
 „Vstani, majka, siva golobica!
 „Prevalila noč se je čez polnoč,
 „Že danica sije na obnebj,
 „In petelin poje v sivo jutro.“
 Prebudi se v sanjih stara majka,
 In prekriža čelo, usta, persi,
 Pa odide in budi junaka:
 „Čas je, vstani, Lambergar Posavec!
 „Prevalila noč se je čez polnoč,
 „Že danica sije na obnebj,
 „In petelin poje v sivo jutro;
 „Dolga pot je v slavno carsko mesto,
 „In na večer moraš ondi biti.
 „Čudne sanje sem imela starka,
 „Dobre sanje, dobrega pomena:
 „Vidila na jasnem nebu zmaja,
 „Od izhoda solnca je prihajal,
 „In požreti hotel černo zemljo,
 „Černo zemljo in nebo visoko;
 „Pa pripelje se ognjeni angelj
 „Od zahoda na oblaku sivem,
 „Iz desnice strašne strele meče,
 „Da nebó se lomi, zemlja trese,
 „In pozoja v strašen brezden treši.“
 Pa se sklone Lambergar Posavec,
 In prekriža čelo, usta, persi,
 Ter poskoči na junaške noge;
 Slovo jemlje od premile majke,
 Izročuje jo v nebeško varstvo,
 Poljubuje ji prebelo roko;
 Pa napravi se v obleko krasno,
 Vzame sabljo, sedem centov težko,
 Križ obesi na junaške persi,
 In čeládo iz zlatá kovano,
 Neprebitno dene si na glavo.
 Verže se na iskrega konjiča,
 Po imenu njega nagovarja,
 Pa prelepe mu besede daje:

„Oj zlatenko, mila zvezda moja!
„Ni junaka boljega od mene!
„Ni konjiča boljega od tebe!
„Celih sedem let si ti počival,
„Si pšenico rumenico zobal,
„Pil za žejo si rebuljo sladko
„Iz posode, s srebrom okovane;
„Danes greva — Bog daj nama srečo! —
„Nad ohole Pegamove glavè,
„Teželo boj bo z ljutim pesoglavcem!
„Ako zdrava verneva na dom se,
„Kupil bom ti požlačene podkve,
„Kupil bom ti uzdo iz baržuna,
„Te odeval s svilen odejo;
„Jedel bodeš iz srebrnih jasel,
„Pil rebuljo iz posode zlate.“
Zarazgeče pod njim konj zelenko,
Šviga iskra spod jeklene podkve,
Ko na naklu od belega železa,
Ko kovač ga kuje s težkim kladvom.
Urna je pod sinjim nebom tica;
Pa na zemlji urniši zelenko.

Vzhaja izza gor rumeno solnce,
Junak dirja po Ljublani beli,
Da se trese zemlja in zidovje,
Da iz oken šipe žvenketajo.
Na Černuče k mostu se obrne,
Pa na most ne ide, ampak skoči
Z enim skokom čez zeleno Savo.
Kak leté na desni in na levi
Spređ oči mu trate, gozdi, reke!
Kak praši do néba gosta megla!
Kako sveti v solncu se orožje!
Veje zlato perje na čeladi!
Glej! zahaja solnce na zahodu,
V Beču terka Lambergar na vrata:
„Odpri vratar, Lambergar je tukaj!
„Da ne skoči čez visoke vrata,
„Ne ostraiš žalostne gospode.“
Vratar glavo pomolí skoz lino,
In ko vidi, da resnico pravi,
Vzame ključe in hití odpreti,
V ključavnico močno jih porine,
In škripaje se odprejo vrata.
V mesto ide Lambergar Posavec,
Vsa gospoda mu hití naproti,
Poljubuje mu junaško roko,
Poljubuje mu orožje svitlo,
Briše prah mu z oprasene noge:
Krik veselja širi do néba se,
In odmeva od néba na zemljo.
V grad cesarski peljejo junaka.
Trikrat nizko se prikloni caru,
Pa mu jame tako govoriti:
„Davi vstal sem na slovenski zemlji,
„Na slovenski zemlji v Belem-kamnu,

„Že sem tukaj na povelje tvoje,
„V boj pripravljen z ljutim pesoglavcem;
„Prisegujem ti pri živem Bogu!
„Dokler glava mi stoji na plečih,
„In je zdrava desna roka moja,
„In mi krepí Bog junaško serce,
„Pegam ne bo ljubil lepe Vide,
„Ne se bahal o pogubi tvoji;
„Moja roka luča mlinske kamne,
„Moja sablja kolje terdo jeklo,
„Bo razklala tudi vragu glavo —
„Predenj izza gor rumeno solnce
„Sije jutro v to preslavno mesto.“
Razvedri se tamno lice caru,
Zveseli se nad besedo tako;
Posadí ga na desnico svojo,
V zlati prestol za sreberno mizo;
Pa napravi mu gostijo krasno,
In gostuje ga do terde noči,
Ter napiva mu zdravice lepe.
Ako Bog da in junaška sreča,
Pa naposled beseduje junak:
„Slavni cesar, krona carevine!
„Čas je prišel, da k počitku idem,
„Da okrepim trudne svoje ude,
„Glej, odbila že enajst je ura,
„In pred bojem je počitka treba.“

Vstane junak in k počitku ide,
Trudne oči mu zatisne spanje;
Pa se sanja hrabremu junaku,
Da stoji na sivi skali v lesu,
Ino gleda na visoko drevo;
Ondi vidi, kako strašna kača
Med zelenjem se ovija kviško,
Da polomi kosti golobici
Na drevesni vejici sedeči.
Pa spod neba plane sivi jastrob,
Z ostrim kljunom stare glavo kači,
Ter odnese spred oči jo njemu.
Pa probudi sanje ga iz spanja;
Sklone kviško se na mehki postlji,
Si prekriža čelo, usta, persi,
In poskoči na junaške noge;
Beseduje junak sam pri sebi:
„Aj, za Boga! dobro sem počival,
„Pa še bolje, mnogo bolje sanjal!
„Ali glej! na nebu je visoko
„Že danica, dneva porodnica,
„Obledujo zvezde, zarja vzhaja;
„Čas je, da na boj se dvignem?“
Pa napravi se v obleko krasno,
Vzame sabljo, sedem centov težko,
Križ obesi na junaške persi,
In čelado iz zlatá kovano,
Neprebitno dene si na glavo.

Iz cesarskih belih dvorov ide,
Po stopnicah stopa na teržišče,
Verže se na iskrega konjiča,
Po imenu njega nagovarja,
Pa prelepe mu besede daje:
„Oj, zlatenko, mila zvezda moja!
„Ni junaka boljega od mene!
„Ni konjiča boljega od tebe!
„Celih sedem let si ti počival,
„Si pšenico rumenico zobal,
„Pil za žejo si rebuljo sladko
„Iz posode, s srebrom okovane.
„Danes greva — Bog daj nama srečo! —
„Nad ohole Pegamove glave;
„Težek boj bo z ljutim pesoglavcem!
„Ako zdrava prideva iz boja,
„Kupil bom ti pozlačene podkve,
„Kupil bom ti uzdo iz baržuna,
„Te odeval s svilnatu odejo;
„Jedel bodeš iz srebernih jasel,
„Pil rebuljo iz posode zlate.“
Zarazgeče pod njim konj zelenko,
Zarazgeče in po mestu zdirja,
Da se trese zemlja in zidovje,
Da iz oken šipe žvenketajo;
Šviga iskra spod jeklene podkve,
Ko na naklu od belega železa,
Ko kovač ga kuje s težkim kladvom.
Pa ne dirja skoz visoke vrata,
Ampak skoči čez ozidje mestno,
Čez ozidje na zeleno trato!

Na visocem odru stoji cesar,
Ljudstvo pleza na ozidje mestno,
Vsa gospoda žlahna je na nogah!
Trikrat dirja junak krog šotora,
Krog šotora, kjer se Pegam valja,
Na vse gerlo vpije pesoglavcu:
„Pesoglavce Pegam, kruta duša,
„Iz šotora vun na plan izidi!
„Lambergar te kliče v boj junaški.
„Čul sem junak od hudobe tvoje
„V Belem-kamnu na zeleni Savi,
„Pa sem prišel, da ti kerv ohladim!“
Iz šotora skoči s trojno glavo,
Kakor divja zver zatuli Pegam:
„Ravno prav si prišel, nori klatež!
„Za kosilo zmel bom kosti tvoje,
„Pri kosilu tvojo kerv popival!“
In se dvigne Pegam nad Posavca. —
Mahne s sabljo Lambergar Posavec,
In desnico roko mu odseka,
Ter jo verže dvajset sežnjeval dalječ;
Ali, glej ga! zraste koj mu roka,
Nova-roka, v roci nova sablja!
Pa zavpije Lambergar Posavec:

„Ako zrasla ti je nova roka,
„Nova glava zrasla ti ne bode,
„Ko na britki meč jo bom nasadil!“
In požene se na pesoglavca,
Kakor morski val na terdo skalo;
Zavrti nad glavo britko sabljo,
Da zveni čez Donavo široko;
Pa ne meri on na stranske glavi,
Ampak meri na osrednjo glavo,
In odseka mu osrednjo glavo,
Pa nabode jo na britko sabljo;
Škriplje z zobmi nabodena glava;
Pade Pegam na zeleno travo.
Glej ga! tam po travi mertev skače,
Da skopné ko sneg mu stranske glavi;
Iz vratu mu kerv v potokih lije,
Kamor lije, rosno travo pali.
Lambergar pa nosi srednjo glavo
Po ravnini, da jo gleda ljudstvo
Tiho in brez sape v boj stermeče;
Zadervi jo v Donavo globoko;
Pa se peni voda, kamor pade,
Kakor krop nad ognjem v črnem kotlu.
Krik veselja do nebá se širi,
In odmeva od nebá na zemljo.
Britka sablja je dognala pravdo.
Vzhaja izza gor rumeno solnce,
In na mesto lije zlate žarke.

Skoči junak čez ozidje mestno,
Pa naravnost v sveto cerkev ide,
Da zahvali Bogu se za zmago.
Vsi zvonovi pojejo po cerkvah,
In iz cerkev se glasi „Te Deum“.
Pa napravi car gostijo krasno,
In povabi slavnega junaka,
In povabi k sebi vso gospodo.
Car junaka posadí na desno
V zlati prestol za sreberno mizo,
Pa na levo posadí mu Vido,
In gostuje ga do terde noči,
Ter napiva mu zdravice lepe;
Dá za ženo mu prelepe Vido,
In za doto tri vozove zlata,
In na Savi devet belih gradov.

Peljal junak je na dom nevesto,
V Beli kamen na zeleno Savo,
V radost svojo, v radost stare majke.

Hodi pevec ob bregovih Save,
Strune ubira, slavno pesem poje
Od junaka Lambergarja Krajnca.

✓ Od treh bratov in od treh hčér.

(Pripovedka iz Martiniverha. Zapisal J. Tušek.)

Bil je oče, ki je imel tri sine. Prišla mu je tudi zadnja ura, kakor vsakemu. Poklical je svoje tri sine k postelji in jim rekel: Premožnja vam zapustiti ne morem, ker ga nimam. Pojdite po svetu službe iskat, boste že kaj našli. Zdi se mi, da boste srečni.

Oče je umrl in sinovi so šli po svetu službe iskat. Pridejo do belega grada, in tu so hteli poprašati, če bi ne bilo za nje kaj službe. Ko stopijo v hišo, vidijo grofa, ki je sedel za mizo zelo žalosten. Vprašajo ga, kaj mu teži serce. Smili se jim, in radi bi mu pomagali. Pa grof pravi:

Kaj vam bi pravil od velike svoje nesreče, saj mi ne morete pomagati! — Dolgo so ga nagovarjali, da naj se jim razodene, pa dolgo se ni dal sprostiti. Na zadnje vendar pravi: Naj pa ho! Pomagati mi sicer ne boste mogli, pa človeku je lažje, če komu potoziti zamore. Poslušajte tedaj:

Imel sem tri hčere, pa vse tri mi je pobrala divja žena. Imam pa tudi na vertu jabelno, ki vsaki dan rodi zlato jabelko. Pa nobenega še vtergal nisem! Vselej kader koli ga hočem vtergati, pride iz tal neka žena, ki me prehití in jabelko v tla odnese. Kako bi ne bil tedaj žalosten!

Bratje pravijo: Hčeri rešiti res ne vemo kako; pa poskusiti hočemo svojo srečo zoper ženo, in vrag ni, da bi je ne prehiteli!

Poskusil je drugi dan naj stareji brat. Pa komaj je bilo jabelko zrelo, ga je že imela žena v roci. Ko se je danilo spet, je že stal srednji brat na vertu. Ko je bilo zlato jabelko zrelo, skoči in ga hoče vtergati, pa kakor bi trenil, se tla odpró, iz katerih skoči žena in ga prehití, sam ni vedil, kako.

Spet drugi dan čaka naj mlajši brat na vertu. Jabelko je zrelo — on in žena, ki je bila pri ti priči iz tal, skočita in se oba ob tistem bartu stegneta po njem. Pa žena je bila malo prekratka in on jo je prehitel. Žena pa se spustí spet v tla, ki se pa zdaj niso zaperle več za njo, ampak ostala je globoka jama. Sklenili so bratje, da hočejo enega iz med sebe notri spustiti po vervi, da bo saj vidil, kaj je doli. Naj stareji brat je bil koj pri volji. Prinesli so verv, na njo privezali kamen in nanj se je vsedel brat, ki so mu dali v roko vervico. To vervico so privezali za zvonček, ki so ga obesili verh jame. Če bi se mu vtegnilo hudo goditi ali če bi rad spet na zemljo prišel, bo tedaj lahko pozvonil.

Spustili so ga v jamo in prišel je na drugi svet. Skoči s kamna in hodi okrog. Kar zagleda žensko, ki jo po kratki govorici spozna, da je naj stareja grofova hči. Pelje jo k vervi, posadi na kamen, potegne za vervico, — in potegnili so jo na beli dan. Ko so verv spet doli spustili, so pa še njega nazaj gori spravili.

Zdaj se vsede srednji brat na kamen in spustili so še njega doli. Ko stopi na terde tla, gre tudi malo okrog in zagleda srednjo grofovo hčer, katero je tudi spravil na zemljo tako, kakor njegov brat uno hčer. — Njega tudi niso pustili v jami, to se vé! —

Nazadnje gre še mlajši brat v jamo. Na spodnji svet pridši se čudi, da je tukaj doli vse drugačno, kakor gori. Gre tedaj malo ogledovat. Naleti na zadnje na deklico in začne se ž njo pogovarjati. Pripoveduje mu med drugim tudi, da je njeni oče na lepšem svetu mogočen gospod; da jo je ukradla neka gerda ženska, ki je že popred očeta bila pripravila ob stareji dve njeni sestri. Mladeneč ji pove, da sestri njeni ste že rešeni, in pelje jok vervi. Potegnili so tudi njo na beli dan.

Tega ne smem pozabiti, da mu je bila dala deklica v spomin belo ruto, v katero je bilo všito z rudečimi niti njeno ime.

Ko so bili verv spet doli spustili, da bi še njega vùn spravili, in ko se je hotel ravno vsesti na privezani kamen, se odveže kamen in pade na tla tako terdo, da jih je prederl. Naredila se je spet globoka luknja. Mladeneč je potegnil za verv, da so jo bolj doli spustili. Poprijel se je in spustil v narejeno jamo.

Čez dolgo pride spet na drugi svet in najde tam v svoje začudenje tisto ženo, ki ji je bil odvzel zlato jabelko na grofovem vertu. Povedala mu je, da je začarana in da more ljudem kolikor toliko škodovati. Pravi mu pa tudi, da bi jo lahko rešil, če bi hotel.

Mladeneč jo popraša, kaj da bi naj storil?

Žena mu začne pripovedovati:

Tukaj vidiš jezero, ki je tako široko, da bi ne mogel čez viditi, ko bi še tako napejal oči. Tu ti dam golobčika in tri grahove zerna. Golobček te bo nesel čez jezero. Vsedi se nanj in v žep daj zerna tri. Kadar te bo že težko nosil, pa verzi eno zerno v vodo in zrastel bo koj hribček, na katerem bosta lahko počila.

Ko te bo prinesel na uni kraj, boš tam zagledal cerkvico. Pojdi vanjo in plačaj mašo zame. Pa sam moraš tudi iti molit. Ko bo maša končana, bom že stala pred cerkvijo in blagor tebi in meni — rešena bom.

Vsedel se je na golobčeka, tri grahove zerna dal v žep in golobček je zletel ž njim čez jezero. Deleč ga je prinesel in se zlo upehal. Mladeneč verže v vodo prvo zerno, zrastel je hribček in počila sta. Spet sta letela dalje, in golobček se je spet utrudil pod težo, ki jo je nosil. Padlo je drugo zerno v vodo in spet je zrastel zelen hribček in golobček se je oddahnil. Zletel je v tretje in ga nesel dalje. Nesel ga je deleč, deleč, in se utrudil. Mladenča je jelo skrbeti. Eno samo zerno je še imel, pa kraja ni nikjer viditi, kaj bo!

Golobček je pešal in moral je vreči tretje zerno v vodo. Spet je pomagal zelen hribček. Ko sta počila, ga je spet zadel golobček in letel ž njim naprej, le vedno naprej. Golobček je že tako težko nosil, da je že tako se zadeval s perutnicami v vodo,

da je bil mladenec ves moker. Kaj bo, kraja le še ni viditi! Ravno ko je že onemogel bil golobček in je v vodo padel, začuti, oj sreča, terdo zemljo pod nogami; zlezla sta popolnoma na suho, akoravno z veliko težavo. Zdaj zagleda mladenec tudi cerkvico pred sabo, ki mu jo je do zdaj zakrivala gosta megla.

Mladeneč vesel gre in plača mašo. Ko pride po končani maši iz cerkve, ga že čaka žena in mu iz hvaležnosti podari tri zlate krone.

Kam je ženska šla potem, ne vem. Mladeneč je pa šel naprej. Ko tako hodi in hodi, se mu dozdeva svet zmiraj lepši in lepši. Pride nekega večera tudi do nekega gradú. Gré vanj in prosi ljudi, da bi naj ga prenočili.

Odgovorili so mu, da nimajo prostora, da bodo zjutrej obhajali ženitvanje starejih dveh grofovih hčeri, in da se je zato že sošlo toliko gostov, da še ne vedó, kje in kako bi te potaknili čez noč. Rekli so tudi: Vemo pa tudi ne, od kod ste in kaj ste? Kaj je vaše opravilo, kaj vas pripelje v ta kraj? Mladeneč ni vedil, kaj bi bil rekel. Pride mu na misel in pravi: Zlatar sem; stare krone popravljam, pa tudi nove narejam, če mi kdo veli.

Če je pa taka, bi nam bili lahko na pomoč. Zlatar še ni prinesel kron nevestama. Če obljubite, da boste naredili dve kroni do jutro zjutrej, ko bo čas k poroki iti, pa ostanite.

Kaj bi jih ne in kako bi jih ne! Pa še druge priprave ne bom potreboval, kakor kladva in dveh bokalov lešnjekov. Samo to vam povem, da morate iti vsi spat, ker svoje umetnije nečem izdati.

Prav! Šli so vsi spat in on je tolkel lešnjeke celo noč. Ko so zjutrej vstali, jim pokaže dve kroni od tistih treh, ki mu jih je bila dala tista žena pred cerkvijo. Vse ga je občudovalo in povabili so ga celo, da naj se po poroki k njim za mizo usede.

Rajali so, da je bilo kaj! Z naj mlajšo hčerjo je tudi plesal, in veliko plesal. Vročé mu je jelo biti in obriše si pot s čela. Hči vidi na ruti svoje ime in ga spozna za svojega rešitelja. On je tudi še le zdaj spoznal svoja brata, njih neveste in beli grad, in — kaj bom odlašal povedati! — Kmali je spoznal tudi mlajšo hčer za svojo nevesto. Bilo je še tisti dan tudi njih ženitvanje, če ni bilo že prepozno, da bi bili šli k poroki; če ne, so pa šli še le drugi dan. So bili saj svatje en dan več skupaj. —

Dolgo, dolgo je živelo vsih šest srečno skupej na belem gradu, in še zdaj živé, če niso že pomerli.

Bčele in njih kraljestvo.

(Konec.)

Zvedeli smo ob kratkem, kakó se vedejo bčele, ko se preselijo iz starega v novo kraljestvo; vidili smo, kakó terdo se deržé bčele

zakona, da sme v enem panju le ena kraljevati. Kaj pa je počela una mlada kraljica v starem panju, ko se ji je umaknila mati — stara kraljica?

Ko je čutila, da se roj s hudo materjo že seli, predere naglo pokrov svoje tamnice in izleze na dan. Bčele, ki so jo branile poprej tako junaški, vse se ji priklanajo. Vse mlado ljudstvo je veselo nove kraljice, ona pa ljudstva. To si je izbralo tedaj ljudstvo samo za kraljico, druge tri sestrice njene, ki so izlezele tačas iz svojih zibek, — tiste je pa ljudstvo pograbilo ter jih izvleklo za noge in za peroti iz panja. Ako bi kdo ktero pobral in jo vergel v tak panj, ki je zdaj brež nje, jako rad bi jo vzel.

Malokedaj se koljejo mlade kraljice same s seboj; včasih pa vendar. Primérja se namreč, da izlezete po dve h krati iz svojih zibeli, potem ko se preseli stara. Kerdelo bčel si izbere to, kerdelo uno. Vojska se pomika proti vojski? — Bodo-li se bčele spopadle in klale? Ljudje bi se; bčele se pa deržé še tiste stare navade, ko je razsojeval namesto vojske dvo boj prepire narodov. Toda se ne bojujete v tem čudnem ženskem kraljestvu izbrani junakinji, kakor sta se bojevala nekdaž izbrana junaka vsak namesto vsega svojega naroda; pri bčelah se mora kraljica s kraljico bojevati. Ktera premore, tista ostane kraljica. Neizrečno razkačena se zapodi ena nad drugo. Spopadate in grabite se s kleščami za vrat, za glavo, za noge, mahaje se s perotmi, da bi omamila sovražnica sovražnico. Bčele gledajo na miru, noge križem deržé. — Terkate se glavo ob glavo, spodnašate si noge, bôdete se s strupenim želom, ki ga zadira ena drugi med sklepe terdih oklepov, za vrat in v zarezo med zadnjim koncom, da bi prišlo poprej do živega. Na posled se ta ali una zverne in umerje; zakaj bčele ne cerckajo, kakor druge živali, ampak umirajo. Tako poštljivo govori naše ljudstvo z drugimi vred od bčel, zato ker delajo vosek za cerkvene svéče. — Ošabno pristopi zmagovavka in suje mertvo kraljico, kakor da ji ne bi bila sestra; vediti hoče le to, je-li res mertva. Mahom se hodijo bčele zmagovavki priklanjat, vendar prihajajo delavke izperva po malem. Zbegane so še zavoljo strašne zgodbe. Trotov je pa privrela že kopica. Le glejte jih, kako globoko se ji priklanajo in prilizujejo. Dokler se ni vedilo še za terdno, ktera bo kraljevala, skrivali so se lepo vsi zad po kotih; zdaj se pa že slinijo okoli zmagovavke: preponižno jo ližejo po herbtu, po glavi, po nogah, čistijo ji peroti in tipalnike, pogovarjajo in kratkočasijo se ž njo, da nikdar takega. Kraljica ni bila od kraja nič kaj prijazna; s časoma pa postane vendar prijaznejša. Prav priljudno in živo se pomenja s svojimi veljaki; zakaj jako se šverkajo. Kaj neki?

Trotje jo prosijo naj jim blagovoli, da bi smeli napraviti kako veselico, kak prešet na polje, po zelenih travnikih in po gosposkih

vertih, kodar je veliko lepih cvetlic i. t. d.; bi jo utegnilo močno razveseliti. Kraljica prikimne.

Nekega lepega jutra, ko so se zablščali iz za gore prvi žarki poletnega solnca, skliče kraljica vse trote s posebnim živim bučanjem. Ona gre prvič na prešét. Perotnice so se ji že poravnale; dosti je že jaka za letanje. Urno in vesela zleti pod milo nebo; vsa gospoda za njo. Delavka ne sme nobena ž njimi.

Visoko, čedalje više so se vzdigovali, dokler niso zgínili človeku izpred oči.

Nekoliko ur pozneje prileti kraljica spehana in polna prahu s troti vred domu. Koliko veselje je zdaj po vsem kraljestvu! Ukaje ji vró vse delavke naproti. Od prevelike radosti jo na sebi nosijo, ližejo, božajo, pitajo. Kakor bi trenil se zve po vsem panju telegrafno oznani: „Naša mlada kraljica se je blagovolila omožiti.“ Delavke si ne znajo kaj od veselja: z nogami se prijemajo prav čversto tal in vtikaje si glavo med perve noge, prizdigujejo zadnji konec života navpik, pomáljajo želo in majejo s perotmi, da berné jako drobno. Tako delajo „špalir“ in „prezentirajo“ bčele svoji kraljici, kedar se vrača memo njih s prvega sprehoda. Na tak sprehod ali prešét mora letati vsaka mlada kraljica, da je potem rodovitna. To se godi po navadi drugi dan po njenem roju. Vsaka mlada matica pôje, preden roji (1, 2 ali tri dni poprej, tudi tisti dan) in vabi s tem petjem mladi godni zarod, naj se zbira okoli nje. Stara kraljica ne poje. Prvi roj vodi skoro vselej stara kraljica; malokedaj mlada. Nekteri menijo, da je to petje vekanje matic, ki se preganjajo in si strežejo po življenju. Pa ni res; le vabijo s tem bčele *).

Vsak panj daje na leto t. j. od polovice velikega travna do polovice ali do konca rožnika vsega vkup po navadi po 3 roje, vse iz zaroda stare kraljice, ki se je preselila s prvim rojem. Po tem še le se nadomeščuje zarod v starem panju z zarodom zadnje mlade matice, ki ostane v njem. Novi zarod le-te mlade matice nabira in nosi med in medeno roso, dokler se ne počne merzlo vreme.

Bčela bere med po cvetlicah, sesaje iz njih s svojim rilčekom slaščico t. j. sladke kapljice. Pa tudi sladki pot nekih merčesov izpivajo. Take kapljice ne prihajajo dalje, kot v prvi želodec (mislite na ptičji brahor ali golžun). Bčela povžije te sladčice le toliko, kolikor je treba za živež, kaj se godi z drugim doma, — to že vemo. Cvetno moko nabira, valjaje se po cvetju. Ta moka se ji prijema kosmatega života; potem jo pa derza s sebe z zadnjimi nožicami, na katerih ima ščet za pometanje in lopatico, v katero jo nabira in nosi domú kakor hlače. — To je bčelino orodje.

*) Hofm. 137. — Včasih rojite tudi po dve mladi kraljici enega panju ob enem. On daj se sliši, tudi dvoje petje. Pis,

Modri stvarnik ji je dal pa tudi orožje, da se brani sovražnikom, namreč želo. To, kar vidimo z golimi očmi, pa ni želo, to je le žel-nica (cev); v ti želnici, ki ima luknjico na koncu, tiči dvojnato želo, (kakor nož in vilice v nožnici). Na enem želu je po robu devet zobcov, kakor na žagi. Zato ostaja v rani, ako ga bčela prav rahlo ne izvleče. Kedar piči, stisne strupeni mehurček, želo se menca v cevi ob želo, zmuza se skozi luknjico na koncu, piči in izlije strup v rano (kakor kača skozi svoj votli zob), da skeli. Ako bčela koga piči, tako da si izdere želo, mora sirota umreti, zato ker si izdere z njim vred tudi rožene platnice, med katerimi je tudi strupeni mehurček. To želo je ravno. Želo matično je pa krivo kakor sablja, in ima na robu le po 5 zobcov ali kaveljnov. Vendar matica ne piči drugači kot v smertni nevarnosti.

Pravijo ljudje: čas je denar, bčele pa: čas je med. Zato ga znašajo tako marljivo. Več ko ga imajo, bolj ga nanašajo. Časti je vreden delaven človek, — tako tudi pridna delavna bčela, ki nam daje lep izgled, koliko se opravi po malem z združeno močjo. K bčelam naj bi se šla tudi marsiktera gospodinja snage in reda učiti. Toda brez hišne matere — matice — brez kraljice — brez glave ni tudi pri njih pravega reda, kakor pri ljudeh.

Mlada kraljica se je šla solnčit. Pa je ni bilo dolgo dolgo časa nazaj. Pograbila in pozobala jo je lastavica. Povsod so jo iskale bčele vse plahe. Ni je bilo nikjer. Panj je ostal brez kraljice. Kaj storé delavke? — Nemudoma leték delavski zibeli, v kateri je červič — mlada delavka, (ki nima še nad tri dni), razderó zgornje stene njene zibke, dajo ji kraljeve piče in ji sozidajo na tistem mestu kraljevo zibel. Za šest ali osem dni predere mlada kmetica pokrov, in glejte, čuda: prikazala se je iz zibeli svetla kraljica.

Ali po nesreči je zgubil ta panj tudi to kraljico, preden je počela jajčica leči. Tako mladega deteta delavskega tudi ni bilo v vsem panju, kakor treba. Kaj je bilo storiti? Delavke, ki ne morejo drugači živeti kot v veliki družini, počno samekraljevo pičo vživati, se s troti pariti in jajca leči! Napravile so tudi več kraljevih zibeli in djale vane kraljeve piče. Ali glejte drugega čuda — sami trotje so se izvalili iz teh jajčic — tudi v kraljevih hišicah. — Iz te zalege so se množili tedaj sami trotje, — delavke so pa ginile čedalje bolj, zakaj veliko jih pozobljejo ptice pod nebom, veliko jih pobere tudi bolezen, starost i. t. d. Izperva so nosile še marljive med in cvetno moko, tudi zidale so; toda vse križem. — Tako se je godilo tudi v tem panju, od katerega govorimo. Trotje so se množili dan za dnevom; — bčel je bilo čedalje manj.

Na posled so htele zadnje bčele po sili kraljico poroditi. Izglele so še nekoliko jajčic; sozidale še eno kraljevo hišico in jo grejejo vse vkup, kolikor jih je; zakaj merzlo je že v močno praznem panju. Ker

ne letajo brát, zmanjka jim živeža. Zato so se razgubili tudi vsi nemarni požeruhi — na posled pa tudi zadnja delavka, preden je prišla... možka kraljica na svet.

Tako se je izpraznil panj, tako se je poderlo to kraljestvo brez glave, — ali pa zato, ker je bilo po smerti kraljicini preveč glav, in je delala vsaka, kakor se ji je ljubilo. —

Pod jesen, kedar primanjkuje že paše, izpahajo bčele do malega vse trote, nepotrebne snedeže iz hišic najprej na dno panja, ondi jih pa vlačijo dotlej, dokler ne opešajo ti možje tako, da se ne morejo več braniti. Nato jih izrinejo ali izvlečejo in pomečejo iz panja na tla pod milo nebo, kjer siromaki mahom poginejo. To je trotovska vojska.

Vendar hrani vsak dober panj po nekoliko trotov celo do jeseni. — Trotje žive torej k večjemu po 6 mescov, druge bčele pa k večjemu po 9 mescov. Milo je gledati, kako nosijo bčele svoje merlice na pokop.

Matica v novem panju leže jajca do mesca listopada, po tem si pa počiva do pomladi.

Po zimi ne letajo bčele na polje, ampak se stiskajo v panj, in živé ob medu, ki so ga nanosile. Toda jim ga jemlje samogoltni človek toliko, kolikor morejo uterpeti, in jih pase z drugimi slaščicami, ki so ceneje od meda. Zebe jih jako rado. Zmerzujejo, ko je še pet stopinj toplote.

Kakor vsak človek v vsakem kraljestvu, tako imajo tudi pridne bčele svoje sovražnike in sovražnice: take so njihove sestre, divje bčele, ki ne beró, ampak drugim poštenim bčelam kradejo in otemajo. Tudi seršeni in ose so take. Lastavice in druge ptice jih grabijo, letaje v zraku ali pa tudi po cvetlicah. Celó miši jim silijo v panj, kazijo jim lepo poslopje, požirajo jim med in zalego. Tudi moli jim zahajajo v škodo; po životu jih pa zbada včasih nek klošček, tako da je strah.

Kako koristen nam je med in vosek, to ve vsak. Bčele prinašajo pa človeku velik dobiček tudi s tem, da otresajo — iskaje po cvetlicah meda in cvetne moke ali cvetnega prahu — le-ta prah s prašnikov na prašnice, in da množé tako rodovitnost žita i. t. d. Bčele sesajo slaščico, ki jo izpuščajo po drevju neki merčesi, ki je pa drevju škodljiva; bčele pobirajo tudi po drevju in po zeleh tako imenovano medeno roso, ki je ondot tudi jako škodljiva; bčela pa dela presladki med iz obojega — človeku pa dvojen dobiček.

Ne zabimo na posled tudi tega, kako lep izgled nam daje s svojo slovečo delavnostjo in pridnostjo; ne zabimo zlasti Slovenci tega: koliko se opravi po malem z združeno močjo!

Kava, čaj in čokolata,

družinske pijače sedanjih dni.

(Kava.)

Etiopija pa ni bila samo prvotna domovina kavinega drevesa, tudi po njegovem sadu je tam naj popred segla človeška roka. V starodavnih pravlicah, ki so se ohranile med ljudstvom tamošnjih krajev, se spominja njegova raba kakor prestara navada: tako se pripoveda v zemlji gallskih plemen, da so že za naj davnejših časov kakor sedajnega dne žgali oluščene jedra in jih v prah drobili, kateremu so sirovo maslo primesovali. Iz tega testú so si narejali okrogle kepe. Te kroglice jemlje še sedaj seboj vsak popotnik, vsak ropar, peš ali na konju, da so mu edini živež za cele dni svojega potikovanja po naj daljih in naj vročejih krajih tropične Afrike. Terdijo, da ostanejo po njih bolj pri moči in delj časa, kakor po vsakoterem bodi drugem zavžitku. Morebiti je bil to prvi začetek njegovega uživanja, kdo ve to razrešiti! Kdaj in kdo pa je njegov sad prvi okusil, kdo prvi njegovo jedro žgal in potem pijačo iz njega delal, vse to se ni ohranilo v nobenem spominu; ostane tedaj večna vganjka človeškemu umu. Pa saj ne vemo povedati celo pri naj imenitnejših pridelkih, pri naj potrebnejših naših rastlinah, ktereга časa so stopile v človeško službo. Zastonj išče človeška luč po globokej tmini neskončne minulosti prvih začetkov njih kulture: nadzemske bitja, bogovi in njih ljubimci, so učili razne ljudstva, pripovedujejo bajke, kako se morajo njive obdelovati, kako vertovi graditi, kakó se mora sejati, saditi in kakó se morajo obrodki spravljati in v živež obračati. Tudi prvo uživanje pijače kave in čaja je zapredeno v enake pobožne bajke.

Stari Greki kave niso poznali, zakaj gerških pisateljev je ne omenja nobeden. Rimsko mogočno vladarstvo je segalo do znožja abyssinskih gorá, pa nikdar niso prihrumeli njih legioni do visokih dolov in dolin etiopijskih, kjer je bila kava že od nekdaj v navadi; tudi rimski pisatelji niso čuli o njej ničesar. Nikjer se ne nahaja o njej spomina za dobe velike indijsko-arabske kupčije; nikdar se ne imenuje kava med pridelki, ktere so Arabljani tvorili v Indijo ali iz Indije; zastonj se išče nje sled za dobe križanskih vojsk; šele imenovani šaik Abd-Elkader Ansari pripoveda, da je prišla v navado v srečnej Arabiji proti sredi 15. veka, in sicer najprej v primorskem arabskem mestu Adenu, kjer jo je nek mufti, Djamal-eddin Dhabani, prvi pil. Potoval je namreč letá mož v opravilih po afrikanskih bregovih rudečega morja, kjer so že zdavna njegovi rojaki Arabljani stanovali. V mestu Adjamu (sedaj Ajam) ne pa v Adjemu ali Persii vidi, da si delajo černo pijačo iz okroglih jeder, ktere popred ožgejo in zdrobijo. Ta pijača mu pravijo, jim spanje odganja in veselje dela, česar se je tudi sam

kmalu prepričal. Povernivši se nazaj v svoje mesto, je vzel seboj nekoliko jeder, iz katerih pijača se mu je jako prikupila, je postal tam derviš in je svetoval svojim tovaršem, naj bi tudi oni pri svojih nočnih molitvah in dolgem bdenji pili pijačo, ki je tako čudne in imenitne moči! Od tega časa se je kmalu razširila po celem mestu, in od tod dalje po Arabiji. In verni služabniki allahovi so hvalili Boga in svojega proroka, da jim je daroval mesto vina boljše, ne omotno pijačo. Dhabanij je umrl proti koncu 15. veka po kristjanskem številu. Doslej, pravi Abd-Elkader, je minulo ravno sto let; za njegovih dni je bila tedaj kava v Jemenskej dolini šele sto let v navadi. Kdaj pa so jo jeli piti na afrikanskih bregovih v Zeili in Adelu ali Hurruru, še pristavlja, mu je popolnoma neznanu.

Po drugej manj verjetnej legendi se pripisuje kava sinu slavnega Omara (634—644) šeiku Šadheli-u, ki je nek mesto Moko v Arabiji sozidal: k njemu še molijo v vročih molitvah častitelji pijače kave in trumama romajo k njegovej mešiti. Ali gotovo neresnično je nekterih tverdilo, da so v Persji že leta 875 kavo pili: če bi bilo to res, bi jo morali odkod privažati, ker v Persji ne raste; pa tega se nikjer ne omenja. Prej ko ne je to število po Hedžri, ki se vjema po našem z dobo omenjenega Dhabanija. V enej arabskej legendi se tudi pripoveduje, kako je človeku na misel prišlo, da si je iz kafetnega sadú pijačo napravil. Nekdaj je živel po tej legendi derviš siromak, ki je po domačih hribih koze pasel. Ko prižene nekega dne zvečer svojo čredo domú, je opazil, da so nekatere živali nenavadno žive in nemirne. Celo noč niso dale pokoja. Dolgo premišluje, kaj bi mar tega vzrok bilo, kar se spomni, da so na paši z nekega nizkega drevesa samogoltno črešnje zobale in listje objedale. Sklene tedaj, se tega sam prepričati. Drugega dne, ko je prignal svojo čredo v lete hribe, si naterga nekoliko črešenj in njih zavžije. Ali kakó se čudi, ko postane sam vesel in prešeren, kakor je vidil to poprej pri svojih živalih! Ko prižene svojo čredo domú, mislijo njegovi sosedi, da je vinjen, ter mu grozijo, da ga zatožijo, če jim pravega vzroka ne razodene. Povedal je, in vsi so se prepričali sami, da je resnico govoril. In derviši so si jeli iz tega sadú pijačo delati, da so ponoči ložeje budili in allahu hvalo peli. Podobnih legend si Arabljani več pripovedujejo, pa vse nimajo toliko veljave, kakor historične oznanila imenovanega šeika Abd-Elkadra-ben-Mohamed Ansarja iz Adena. Po njem tedaj pijača kava do 15. veka Arabljanom ni bila znana; od tega časa sem se je tudi jela širiti šele dalej po vzhodu ali jutrovem, kjer je tim laglje zmagala vse opovire, ker se je vedla v naj krajšem času prikupiti mohametanskemu svečeništvu in pobožnej misli vernih muslimov.

Že proti koncu 15. in v začetku 16. veka je prišla v navado po vseh večih mestih Arabije in v Kairu, sedežu egiptovskih sultanov,

kterim je bila tedaj Arabija podložna. Po vseh mešitah so jo pili derviši, v Mekki v naj svetejši mešiti Kaabi, kakor v Medini na grobu proroka Mohameta, kamor roma vsak moslim saj enkrat v svojem življenji. Ni čuda tedaj, da se je ž njo soznanil v kratkem času celi svet proroka Mohameta od Nigra in Šenegala do Inda in Gangesa, od Marokke v severnej Afriki do Bokare, mesta v visokej Aziji, od črnega in hvalinskega morja do indijskega oceana. V gostih trumah potujejo moslemiti od vseh krajev sveta v srečno Arabijo, da opravljajo tam v svetih mestih svojo pobožnost, in še sedaj je pri mnogih romarjih posebno z Bospora navada, da jemljejo zeleno vejico tega narodnega drevesa seboj na dom in jo kažejo tam svojim rojakom.

Kmalu so se napravile po arabskih mestih posebne hiše, kjer so kavo varili in za malo plačilo vsakemu ž njo postregli, kdor je bil željen se je napiti. Sila ljudi je jela tje zahajati, tam so se pri vročej pijači pomenkovali in razveselovali. Igra v šah, godba in ples, petje in pripovedovanje je bila vsakdanja zabava. Pa tam so se zbirali tudi vsi postopači, sleparji in kvasači, kateri so tam vganjali svoje burke in sleparije. Vse to šumno in hrumno veselje je privabilo tudi mnogo poštenih moslimov v kavarne, kjer so, namesto v mešitah allahu služiti, vsakoverstno posvetno veselje in kratek čas uživali. Bolni so iskali v črnih kapljicah svoje zgubljeno zdravje in slabotni v belih šalicah, napolnjenih čislane pijače, nove moči. Pri tem takem si je morala nakloniti nova pijača tudi dosti sovražnikov. Prepiri so povstajali med nasprotniki pri javnih shodih književnikov, v konventih dervišev in fakirjev, v zborih sodnikov in uradnikov, po bazarih kupcov in trgovcov. Celo književnost raznoverstnega obsežka je o kavi povstala. Nekteri so jo iz sebičnosti črnili, da zdravje podkopuje, drugi terdili, da je kakor vino v alkoranu prepovedana, tretji so hvalili njene moči in prepevali jej slavo. Naj postavim sem nekoliko verstic arabske pesni, v čast pijače kave zložene, katero mi je moj prijatelj po izvirniku poslovenil: „Poglej v hišo, kjer kava se pije; — božja milost obdaja njene sluge; — rajska radost po ogrinjalih kraljuje, — življenja slast, družbe so tú doma. — Vsako skerb zmaga kava, — žalost vsaka beži pred njo. — V Adenu mlada se je rodila, — mladost in nje služnih obraz oživlja. — Je božja pijača, je ti zdravja vrec. — To jim odgovóri, kateri jo opravljajo. — Kdor je nje pitja duh okusil, — vino zamečuje in vse žgane pijače. — Pij jo vesel in raduj se, — ne poslušaj opravlјivcov kvasanja.“

Pa leti prepiri se spremenijo v očitno preganjanje, ko pride leta 1511 nov poglavar v mesto Mekko, ki je bilo tedaj sultanom v Kairu podložno. Ta mož je bil neprijatelj novi pijači. Ko pride nekega dne v mešito Kaabo in vidi, kakó derviši šalice praznijo in se pri tem nespodobno obnašajo, se nad tim takó razserdi, da v hipu vse iz svetišča spokati veli. Berž potem skliče velik zbor, da naj se v njem prepove pitje nove pijače. Mnogo se je tu prepiralo

in posvetovalo; nazadnje so sklenili, da zapade kazni, kdor je nespa-
metno uživa. Poglavar, nezadovoljen s tim sklepom, pokliče na posve-
tovanje še zdravnike, katerim je kava prizadjala mnogo škode. Posebno
dva persijska zdravnika se vzdigneta zoper njo in terdita, da je možganom
škodljiva in vpijani, kakor prepovedano vino. Velik smeh navstane, ko se nek
derviš vzdigne in pravi, da je to gola laž, kakor se je tega že sam
večkrat prepričal. S temi besedami se je namreč sam ovadil, da je
že pil prepovedano vino, zato je dobil svojo zasluženno kazen. Nazad-
nje so vendar morali privoljiti, da se je kava ostro prepovedala. Po pod-
platih je dobil in je moral po mestu ritniški osla jezdit, kogar so
prepričali, da je kave pil. Kavarne so se zabile, posode v njih potru-
pile in vse zaloge žlañnega sadú so se pokončale. Pa sultan v Kairu,
kteremu so morali poslati sklep, da ga poterdi, ga je zaverget
ter jim odgovoril: da je pijača koristna in zdrava in allahu do-
padljiva, to so sklenili njegovi književniki in zdravniki, ki so mo-
drejši od onih v Mekki. Poglavar naj samo čuje, da se preveč ne uživa,
kar se godi celo z vodo studenca Zemzema v Kaabi, ki se romarjem
za drage dnarje prodaja. S tim si je tedaj kava postavno veljavnost za-
dobila in se med ljudstvom še naglejše razširjala. Pa še večkrat so
zagnali šum in hrum zoper njo; posebno v mestu Kairu so podpiho-
vali prosto ljudstvo proti njej pregoreči nasledniki prorokovi tvr-
divši, da ta ni pravoveren mohametan, kdor v kavarne zahaja in pije
kavo, ki je v alkoranu prepovedana. Takó je planilo ljudstvo leta 1534
nad kavarne in je tam vse razbilo in pokončalo, kar jim je pod roke
prišlo. Celó mesto je stalo na nogah, razdeljeno v dve stranki. V tej
nevarnosti je sklicalo višje vladarstvo slaven zbor, naj bi nasvetoval,
kaj je storiti. Po končanem posvetovanju je bila velika gostija, na
kateri je zborni predsednik vse njegove ude gostoval z naj boljšo
kavo. Kaj so tedaj sklenili, ni težko uganiti. Po takem sklepu svojih
najučenejših književnikov in razlagavcev alkorana se je podpihano
ljudstvo kmalu zopet pomirilo.

To so bile zadnje overe, na ktere je kava v Arabiji in Egiptu
zadela. Letá zmaga, katero je slayila v svetej zemlji Mohametanov, jo
je tudi sledila na daljnjej poti po jutrovem. Posebno hitro se je vdo-
mačila po bregovih sredozemnega morja. Že v pervej polovici 16. veka
je dosegla Sirijo in Palestino; in kmalu so jo pili v po vseh imenitnih me-
stih: v Alepu in Damasku itd. Pogumno je prekoračila meje, ktere jej
je postavila voda; že leta 1654, ravno sto let po dobitju Carigrada, sta
napravila tam dva tergovca kavarni za carske častnike, sodnike,
uradnike in dervise. Šalica se je prodala po enem aspru (menj ko čet-
rti del našega krajca.). V kratkem je vrelo tje ljudstvo vseh stanóv;
goste trume so obstopale cele dni in cele noči nove pivnice; od dne
do dne so postajali bolj prazni hrami allahove službe, vera v proroka
je terpela, molitve so se zanemarjale in ljudi so po novih kerémah

vsakoverstne razuzdanosti vganjali. Tu se podá še tega leta naj višji duhoven k sultanu Selimu II., sinu Solimana, ki je umerl pred mestom Sigetom na Ogerskem, mu grozi z vso oblastjo, katero je s svojo visoko častjo v roke dobil, naj se tem razuzdanostim s svojo posvetno silo zoperstavi. Sultan ukaže tedaj vse kavarne zapreti razun dveh, naloži na kavo visoke plačila in zadovolji s timi naredbami višjega duhovna. Drugi ljudje, druge misli; ko pride novi duhoven, se zaverže tudi ta prepoved. Vse bolj je jela sedaj kava po turskej stolici sloveti, le na kratek čas so se morale še kterokrat kavarne zapreti, ker so se tam zbirali politični nezadovoljniki in so hudobne naklepe kovali proti sultanovim naredbam. Imenovali so je šole modrosti; zakaj v njih so se pomenjkovali o pesništvu, o vsakoverstnih vednostih in v njih so se že tedaj pretresovale vse imenitnejše dogodbe, ki so se godile po svetu.

Brez vsake overe se je pa razširila kava po privatnih domih, kjer so jo pili in hvalili vsi, od sultana doli do naj nižjega delavca. V vsakem domu so imeli po dva služabnika zamorca; enega, ki je kavo varil, drugega pa, ki je šalice nalijal. Kdorkoli je prišel kam v gostí, so mu najpred s kavo postregli. In če je kdo služabniku kak mali dnar v roke stisnil, se je reklo: da naj vzame to na kavo. Celo pri porti ali v sultanovem gradu so se poslanci tujih deželá s kavo gostovali v znamenje, da jih hoče padišah prijazno sprejeti; slabo pa je bilo znamenje, če se je letó pri kom opustilo. Pozlačene šalice in zlatotkani pertiči so bili vedno pripravljene za domačo gostovno pijačo. In tukaj je navdušila kava marsiktero pesniško glavico, in lepo hvalo jej je zapela. Bili so pa tudi tukaj nekteri stari fliščani in mermravci, kterim ni bila po volji, ki so tožili v globokej globočini svoje duše nad spačenostjo sveta, ki so žalovali, kakor Marij nad razvalinami Kartage, nad ginenjem starih priprostih navad in nad zaslepljenostjo turske mladosti. Svojo znotrajno tugo so vlijali v žalne besede in govorili, da bodo vsih onih obličja na dan vesolnega vstajanja černe kakor gošča, ki ostaja na dnu snežnobele šalice. Le zaverženi ženski spol jo sme po njih misli brez skerbi piti, kakor mu je želja in volja, ker žena ne pride po alkoranu v raj proroka Mohameta. Pa vendar vkljub vsemu obrekovanju se je v naj krajšem času razširila po celej Turčiji. Sultani in njegovi ministri so razglašali posebne naredbe in ukaze, ki so se tikali njene kupčije in prodaje; posebni uradniki so se postavili, ki so jemali in zapisovali davke in plačila, ktere je nesla pijača kava deržavnej blagajnici.

Pa tudi proti vzhodu se je naglo razširila. V Persiji in Indiji se je nek jela piti v sredi šestnajstega veka. Ko je potoval tam Europejec Herbert (1626), je bila že povsod v navadi. Nek hollandski kapitan je peljal leta 1642 že čez 83540 funtov kavinih jeder iz Arabije v Indijo. V svojem oznanilu pravi, da je tamošnje mohametansko ljudstvo vsak dan preobilno uživa, ker mu je neki k zdravji potrebna. V pol-

drugem veku se je tedaj razširila po neizmernem prostoru, med plemenimi, tako različnimi po jeziku in razdeljenimi saksebi po neskončnih puščavah, po nebotičnih gorah, ki so večidelj nevedni v vožnji po morju in po velikih rekah. Nikjer ni zbudila kervavega sovraštva in preganjanja kakor marsiktera druga reč, predenj si je pridobila postavne veljavnosti; izmed drugih naj omenim samo kervavih prigodb iz zgodovine tabaka. Uzrok leté nenavadne prikazni moramo iskati v verozakonskih razmerah mohametanstva, česar se je nekoliko že omenilo, in v lastnostih pijače same, o katerih se bode pozneje kaj več povedalo. Tu samo povemo, da so že ob prvem začetku v obče znali ali vsaj slutili, ktere moči da v sebi hrani: pijača jim je tažila glad, odganjala skerbi, je vedrila in razveselovala misel, mirila serčne težave in jim odganjala spanje pri ponočnih molitvah in hvalospelih. Mesto vina, katero se jim je v alkoranu prepovedalo, (naj omenim, da se ta prepoved naslanja na prirodne še doslej nejasne postave) so si mislili, da jim je poslal dobrotljivi allah letó černo pijačo. In Arabljani so obedve pijači z enim istim imenom: „k a h v e“ imenovali.

V zapadnej, tako imenovanej izobraženej Europi so kavo pred 17. stoletjem le malokteri poznali. Posamezni popotniki, kupčevavci in poslanci evropskih vladarjev pri sultanu v Carigradu je samo spominjajo v svojih pisanih oznanilih. S tim pa ne terdim, da je bila v šestnajstem veku Evropejcom še čisto neznana; zakaj laške primorske mesta, posebno benečanska ljudovlada, so imele že davno živo kupčijo z orientom, so stale pogosto v zavezi z Arabljani samimi že zavoljo njih indijske kupčije; tudi marsilske ladje so rade pristajale v Aleksandrii, Smirni in v drugih orientalnih pristanih; Hollančani so obiskovali na svojih ladjah primorske arabske mesta, kar so v oblast dobili indijski otok Javo in indijsko primorje. Kristjanski romarji so potovali po svetih mestih Palestine, turške armade in druhali so že zgodaj jemale seboj cele zaloge tega sadú: gotovo je bila že v tistem času Evropejcem znana vsaj po imenu.

Pervi, ki je pismeno omenja, je bil Bernhard Rauwolf, nemški zdravnik iz Augsburga, ki je od 1572 do 1573 v mestu Alepu živel. V svojem potopisu jo natanko opisuje, kako se pripravlja, kakó pije in kake moči se jej pripisujejo. Lah Prospero Alpini, botanikar in zdravnik iz Padue, je imel priložnost, v Kairu novo pijačo spoznati. Bil je tam odl. 1580 do 1584, ter je opisal in naslikal v svojem traktatu tudi kafenosno drevó, ki je raslo tam v nekem vertu. V drugej izdaji njegovih pisem se bere, da se v Europi le kot redko zdravilo rabi. Pismeni slavjanski spominki segajo tudi do leté dobe; tako je spominja Vratislav z Mitrovic, ki je prišel z avstrijskim poslancom Krekvicom 1591 v Carigrad; Harant z Polžice v potopisu po Palestini in v Egiptu leta 1598 i. t. d.

Francozi, Hollančani in Angličani so se med seboj pričkali, kdo jo je nek prvi iz orienta prinesel. Skoro gotovo so jo bili avstrijski poslanci naj prej iz Carigrada domu prinesli, za njimi pa Benečani. Pietro della Valle piše leta 1615 iz Carigrada, da je hoče nekoliko seboj domu vzeti. Hollančani so je neki 1616 prvič pripeljali, na Francozskem se terdi, da jo je pil prvi Merville, tergovec leta 1644. Šele leta 1660 je bil nje sad v Marsilii viditi. Na Anglesko jo je pripeljal iz Smirne tergovec Edward 1652 in je gostoval svoje prijatelje in znance z orientalsko kavo. Tako se jim je prikupila, da so ga neprenehoma obiskovali. Naveliča se čedalje bolj nadležnih gostov in podari zalogo kavinega sadu svojemu kočijašu, ki se je oženil z Grekinjo iz Smirne, ktera je umela vkusno pripravljati novo pijačo. Letá dva sta po orientalskem izgledu napravila prvo kavarno v Londonu, ki je bila tudi prva v zapadni Evropi. V Parizu so imeli prvo kavarno šele leta 1672. Naglejše se je neki razširovala v domačem življenju kraljev in cesarjev, knezov in velikašev, trgovcov in drugih bogatincov; zakaj Danec Bartholini govori že leta 1665 v svojej knjigi „de Pharmacologija danica“, da se je po evropskih dvorih kaj naglo vdomačila. Posebno pa je prišla v Parizu v navado po turškem poslancu sultana Mehmeta IV., po Solimanu (1670), ki je prinesel med drugimi darovi svojega vladarja Ludviku XIV. tudi nekaj kave z dragocenimi posodami.

Po našem cesarstvu jo je razširila kaj čudna dogodba. Leta 1683 so oblegli Turki pod Karo Mustafom v neštevilnej množici drugokrat naše prestolno mesto. Celemu kristjanstvu je grozila velika nevarnost. Dunajčani pod Stahrembergom so bili že v naj večej zadregi. Dvakrat pošlje mestni velitelj nekega Kolčičkega, ki je turško umel, s poročili k cesarskej armadi pod Karlom Lothrinškim in kraljem Sobieskim. Preoblečen v turške oblačila, in znan turških navad, se je obakrat srečno zmuzal skoz turške straže v cesarski tabor in nazaj v mesto. Njega je spremljal vedno služabnik, Mihajlovič po imenu. Na drugej poti nazaj v mesto je komaj ušel smertnej nevarnosti. Turšk jezdar ga je sledil. Ne ve si drugači pomagati. Ko prideta blizo mestnih ograj, plane nenadoma nad Turčina, ga na mestu vsmerti ter jo dervi na turškem konju za dunajske ograde. Ko je prišel dan rešitve, dobi za plačilo tolikega junaštva od grofa Stahremberga dovoljenje, da sme napraviti na Dunaju javno kerčmo na kafé, in sprejme za darilo celo zalogo kave z orodjem vred, ki se je najdlje v zapuščenih turških šotorih. Leta 1683 mesca septembra se je tedaj odperla na Dunaju prva kavarna, kamor so ljudi vseh stanov nekoliko že iz gole hvaležnosti le vreli. Slavjan Kolčički je tedaj očak vsih sedajnih kavarnikov na Dunaju, katerih se je štelo 1856 čez 100 glav in 130 šankov, kjer se toči surogatni kafé. Odtod se je širila kava po Nemškem: leta 1686 se je napravila prva kavarna v Norinbergu, 1687 v Hamburgu in šele

leta 1721 v Berlinu. Na Dansko in v Skandinavijo je prišla v začetku 18. veka.

Tudi v zapadu je zadela kava kakor v izhodu na opovire. Saj ima vsaka nova reč svoje prijatle in nasprotnike, zakaj bi jih ravno nova pijača ne bila imela! Premislimo samo, s kako zaslepljenostjo, s kako gorečnostjo so tukaj nekteri sprejeli, koliko premoženja za njo potrošili. Povzdigovali in hvalili so jo brez konca in brez mere, jej natvezali, da zdravi kakor Eskulapova hčera Panacea vse bolezni, da brani pred vsemi betegi. Ne bode več treba drugih zdravil, so terdili, kakor neslani hydropathi, in drugih zdravnikov kakor kave. Kavarne so jele prazniti druge kerčme, in kerčmarji so že jeli trepetati, da jih bode nova pijača čisto obrila in na suho djala. Kaj ne, da so se dvignili z zjedinjeno močjo proti vzajemnemu sovražniku, da so se potegnili za svoje mošnje in za svoje trebuhe! Učene pričkarije, spisi, traktati in pamfleti so izhajali na svitlo, kakor za dežjem gliste po stezah. V starej Marsilii so je posebno veliko poserkali, zato so se pa tudi hudo zamerili. Učeni in neučeni nasprotniki okličejo tedaj javno disputacijo in povabijo njene branitelje v slavnem manifestu v zbor, naj jo branijo s celo svojo učenostjo. Leta 1679 mesca februarja se začne pod predsednikom Fouquetom učeno prepiranje. Nek Colombo premaga na tem bojišču svoje nasprotnike in branitelje kave. Zato je učen zbor sklenil: da je pijača kava škodljiva, da se naj njeno razširovanje ovira. Ali ravno ta sklep je bil vzrok, da so jeli Marsilski tergovci kafé nad mero uživati, da so ga čedalje več dovažali na Francozko, ker so imeli v rokah monopol na kafé za celo kraljestvo.

Silo naglo je napredovala kava tudi v Parizu, v Angliji in na Nemškem. Čeravno so se jej naložile velike plačila, (v nekterih krajih je postala celó deržaven monopol) čeravno je tudi celo Europo iz početka le mala Jemenska dolina s kavo za drage dnarje zakladala, vse tó nič ni zdalo; od leta do leta se je po njej bolj popraševalo.

Po takem pride Hollančanom na misel, da bi se dobro splačalo, če bi skusili kafé na svojih indiških naselbinah pridelovati. Pervi poskuski na otoku Javi 1680—90 pod poglavarjem Hornom se niso obnesli. Prevroče je bilo novim sajenkam, rasti blizo ravnikovega solnca v novej nizkej zemlji. Naselniki so nerodnost kmalu spoznali: nasajati so jeli mlade drevesica v palmovo senco, po hribih in po hladnih višavah. Naj obilnejši obrodki so plačali njih trud, in pridelan sad se je čislal, kakor bi bil iz srečne Arabije. Že leta 1713 se je poslalo iz Jave nekoliko mladih drevov in obilnega sadú mestnemu županu v Amsterdam. Enó teh drevov je daroval župan francoskemu kralju L u d v i k u, kateri ga je dal vsaditi v jardin de plantes, kjer ga je učeni rastlinoslovec J u s s i e u prvokrat znanstveno popisal. V tem vertu so izredili iz jeder še več drevov, in eno je vzel seboj Francoz D e c l i e u x, ki se je 1717 v Ameriko v francozko naselbino

na otoku Martinique odpeljal. Ali na morju se jim je hudo godilo, bili so v velikej nevarnosti potoniti, in nazadnje jim jame sladke vode pomanjkovati. Pičlo so jo jeli deliti med ljudi na ladji, da bi mogli dalej shajati. Cele dni je terpel učeni mož velike žeje, da je le svojega ljubčika suše obvaroval. Zadnjič so srečno pristali na otoku, in Declieux je vsadil svoje drevesice v ugodno zemljo blizo svojega stanovanja, kjer se je prav dobro obnašalo in kmalo celo družino mladih drevesic zaredilo. Iz Martinique so ga jeli na velikem otoku Domingo saditi, kjer se je v kratkem času tako dobro obnesel, da so ga tam skoro več pridelovali, kakor v srečnej Arabiji. Domingo je bilo tedaj središče za kupčijo s kavo in za Nekerja, velikega ministra Ludvika XVI., se je odtod vsakega leta po 6 do 7 milijonov liber kave v Europo prepeljavalo. Tu se jasno vidi, kaj premore visoka in blaga misel enega samega človeka, kake nasledke imajo včasih iz početka naj manjše reči, če so jim ugodne zvonajne razmere. Nekteri celó terdijo, da pohajajo vse neštevilne drevesa, ki se obdelujejo po zapadnih Indijah in po srednej Ameriki, iz Declieujevega debla; pa z druge strani se govori, da so ga leto pozneje Holančani v svojo naselbino Surinam v južnej Ameriki prinesli. Gotovo pa vendar ostane, da je večina amerikanskega kafeta od tega samega drevesa. Zakaj po kervavem puntu černih zamorcov na otoku Domingu so se evropski naselniki po vseh antilskih otokih in po južnej in srednej Ameriki razkropili in tam v novej zemlji jeli iz teh samih jeder kafé pridelovati. V občé prideluje novi svet dve dobre tretjini vse kave, ki se sedaj po svetu vsakega leta porábi. Kava je tedaj v začetku 18. veka nastopila svojo pot po morju okrog sveta ter jo je tudi v nekterih letih slavno končala.

Arabija, popred edina dežela, ki je dajala kavo, je prideluje sedaj naj manj, če jo primerimo s kraji, koder so jo Evropejci zasadili: po obéh stranéh zemskega ravnika tje blizo severnega in južnega obratnika. Kava je postala veliko bogastvo evropskih naselbin v novem in starem svetu, je obernila tam neizmerne prostore neobdelane zemlje v sprelepe obljudjene vertove, ki bi bili brez nje še dolgo ostali pusti lesovi, berlogi samó za divjo zverino.

Čertice iz življenja Šnakšnepskovskega.

VII.

Češnovar nam gre naproti in nas pelje v hišo. Ko gremo skoz vežo, me neka čudna prazna misel obhaja, ker na ognjišču ognja ni bilo viditi. Kaj bo z našo južino, sem sam pri sebi mislil. Ali perva skerb je bila zdaj, mokrega gospoda prebleči. Pa kako? Češnovar ni

nosil gosposke suknje in Šnakšnepkovski v hladnem večernem mraku tudi ni mogel moker domu iti. Dolgo smo uganjevali, kaj bi bilo početi, nazadnje je bilo sklenjeno, da bo dal Češnovar nekaj perila in svoj stari kožuh. Skonca to Šnakšnepkovskemu ni bilo nič kaj po volji, pa ker smo mu vsi prigovarjali in ker je tudi sam previdil, da si ne more pomagati, se je udal. Češnovar ga pelje v hram in čez nekaj časa prideta nazaj. Češnovarica in Boštjan bi bila kmalo smehú počila in tudi jest si nisem mogel kaj, da bi se ne bil smejal.

Češnovar je bil namreč bolj majhne in čokaste postave in kožuh je Šnakšnepkovskemu pičlo do kolén segal. Ker so se njegove hlače zunaj sušile, so se vidile njegove suhe koščene nožice. Na glavi je obderžal svoj slammik in na nosu zelene očala.

„No! mati, zdaj pa z južino na mizo!“ veli Šnakšnepkovski Češnovarici.

Mati prinesejo latvico sladkega mleka in kos domačega kruha. Šnakšnepkovski drobi kruh v mleko in vabi Boštjana k južini. Boštjan je pa že iz mavhe zvelkel mastno kračo in zdaj je ravno nož ob peč brusil.

„Boštjan! prisedi se k nama in zajemi žlico mleka!“

„Saj veste, da jaz ne jem mleka. Mleko je le za otroke!“ Boštjan modro odgovori.

„Velikokrat sem ti že rekel, da ti mleko vse premalo obrajtaš; mleko je ena nar redivniših jedi, ker ima vse v sebi, česar telo potrebuje. Le poglej majhno dete, ki se živi od zgolj mleka in se prav dobro počuti.“

„Zato ravno pravim, da je mleko le za otroke, za odrasčenega možaka pa take prazne pomije niso, moje telo poželi kaj bolj tečnega, da želodcu kaj zaleže. Hvala bodi Bogu, da mi ni treba z mlekom želodca spirati.“

Šnakšnepkovski je na to obmolčal, mende ker je previdil, da Boštjana prepričati bi se djalo bob v steno metati. Kar mene tiče, bi bil raji Boštjanu prav dal, ali ker boljšega ni bilo, je móglo to dobro biti.

Šnakšnepkovski veli prinesiti še latvico kislega mleka. Tudi tega se lotiva, ali kar naenkrat Šnakšnepkovski obstane, položi počasi žlico na mizo in gleda stermo za duri pod klop. Jaz gledam, kaj ga je tako zmotilo, in vidim da je pod klopjo na umazanih cunjah ležala pesica s tremi mladimi.

„Gospod! kaj ste položili žlico? le še zajemite!“

„Hvala! ne morem več. Oh ko bi mogel jaz te cunje dobiti, gotovo lazi in skače po njih še veliko nepoznanega blaga za moje obširno delo.“

Vstane in se bliža pesici s koščkom kruha in z dobrimi besedami. Pesica je vzela kruh, ali za dobre besede se ni zmenila. Jela je renčati in zobé kazati, da se je mogel Šnakšnepkovski počasi nazaj

pomikati. Sedel je spet za mizo in vzela žlico v roke, ali ni mu več tako dišalo kot poprej, cunje mu niso šle iz glave, vedno je po strani pogledaval pod klop.

Češnovar pride zdaj spet v hišo in prinese Šnakšnepškovskove hlače, ki so bile že dobro presušene. Gospod začne Češnovarju nagovarjati, da bi mu za dober denar prepustil tiste stare cunje, na katerih pesički ležé. Češnovar je poznal gospoda in je delal, kot bi ne hotel ničesar uzeti. Pobere cunje in jih da gospodu. Šnakšnepškovski mu potisne skrivaj nekaj v roko in spravi cunje v posebno škatlo.

Boštjan je bil s kračo tudi že pri koncu, pesici je bil dal kost, za kar se mu je Šnakšnepškovski z očmi zahvalil. Mastne roke in nož je obrisal v čevlje in potem se je spet obložil s svojim tovorom.

Kratko se poslovimo pri Češnovarju in odrinemo.

Boštjan je šel naprej, mislim zato, ker je vedil, da se ne bo mogel smehú zderžati, ko bi gospoda tako našemarjenega pred saboj vidil. Tiho in hitro korakamo naprej, nihče ni žugnil besedice, le stari kožuh je opletal okoli Šnakšnepškovskovih kolen. Ko pridemo v bližnjo vas, se začne mlado ščene nad nami togotiti, pa tega smo bili že navajeni in še zmenili bi se ne bili za to. Ali v kratkem nas obsuje vsaj deset psov, ktere je posebno Šnakšnepškovskov kožuh mikal, vsaj vsi so se le vanj zaganjali.

Gospod ni vedil, kako bi se vsem ubranil in začne upiti. Boštjan je pa kot stari vojak kmalo previdil, pri čem da smo; skoči do gospoda, mu izterga marelo iz pod pazhe in plane nad pse. Zdaj mahne na levo, zdaj na desno, zdaj od spred, zdaj od zad; enega údre po glavi, enemu pomeri rebra in tretjemu spodbije noge. Tako serčno je mlatil, da so kmalo vsi pete brusili; Boštjan je pa še vedno stal na cesti s povzdignjeno marelo in gledal moško okoli sebe, kot bi hotel reči: No! kje vas je pa še kaj? Ko vidi, da se nobeden več ne prikaže, da gospodu marelo nazaj z besedami: „Saj sem Vam pravil, da ne hodite k vodi.“

Gremo spet naprej. Šnakšnepškovski je vedno molčal, ali vesel je pa bil, ker se je vedno muzal, in tudi na obrazu se mu je bralo tiho veselje. Rad bi bil vedil zakaj. Zdaj vidim, da mož zdaj desno, zdaj levo ramo prizdiguje in da se kmalo pod eno, kmalo pod drugo pazho popraskuje. Rečem mu tedaj: „Gospod! mislim, da ste v Češnovarjevem kožuhu dobili neprijetne goste, ki bi radi do vaše kervi prišli.“

„Res je taka“, mi odgovori, „ali ti gosti mi niso neprijetni, marveč so mi prav ljubi. Saj človek ne vé, kje ga nova špecies čaka. Ta kožuh je star in Bog vé, kje se je že valjal, tudi je pri Češnovarji ves drugi zrak, kot pri nas v mestu. Češnovar bi mi ne bil mogel bolj ustreči, kot s tem kožuhom, saj pravim, ni nesreče brez sreče. Tem sitnim gostém pa tudi privoščim to kratko veselje, jim bom že jutri doma pokazal, po čem je moja kri.“

„Ravno tako po sreči,“ nadaljuje gospod, „sem naletel pred tremi leti na novo uš. Prenočil sem namreč v neki kerčmi na Dolenskem. Ker sem bil truden, sem se usedel po večerji nekoliko k peči na klop. Ko nekoliko zadremujem, me nekaj hudo v roko ujé. Pogledam in vidim, da je lepa velika uš, ali po naše pediculus. Berž jo denem pod mikroskop in vidim, da je od vseh svojih sestrá razločna.

Prašam gospodinjjo, kdo je tukaj sedel. Ona mi pove, da so bili svinjariji sinoč tukaj, ki so prešiče iz Hrovaškega gnali. To mi je bilo zadosti. Pozvem tudi, kje so ležali in akoravno sem bil truden, sem šel vender v slamo na hlev. In res, hvala bodi Bogu, prida sem se jih bil nalezal. Drugi dan pa berž domu, presneto so me zdelavale, pa sem si mislil, le dajte me, jutri bom pa jaz vas. In še dan danes se ne kesam, ker v novem katalogu že stoji: *Pediculus Šnakšnepkovskii*.

Med temi in drugimi pogovori pridemo do mesta. Ker ste se tukaj najne poti ločile, sem se od njega poslovil. Bila je že terda noč, ko pridem v zaspáno mesto.

Glasnik literarni.

Jugoslavenski časopisi. Na Avstrijskem izhaja letos 13 jugoslavenskih časopisov. Tiso A) v ilirskem jeziku 1. Narodne Novine. V Zagrebu 14. l. vsak dan po poli. Vrednik D. Demeter. Cena 12 gld. sr. — 2. Gospodarski list. V Zagrebu 6. leto, vsak teden po poli. Vrednik B. Šulek. Cena 3 gld. — 3. Zagrebbački katolički list. Cerkvén časopis 9. l. v Zagrebu. Vsak teden po celi poli. Vrednik N. Horvat. Cena 6 gld. 20 kr. — 4. Glasnik dalmatinski. V Zadru 10. l. vsak teden dvakrat po poli. Vrednik Kazali. Cena 5 gld. — 5. Neven. List beletrističen in podučen v Reki, vsak teden po poli. Vrednika J. Vranjicanji Dobrinović in V. Pacel. Cena 5 gld. — B) v serbskem jeziku. 6. Srbski Dnevnik z leposlovno prilogo „*Sedmica*“ v Novem Sadu, dvakrat v tednu. Vrednik J. Popović. Cena 10 gld. — 7. Svetovid na Dunaju, dvakrat v tednu. Vrednik A. Andrić. Cena 12 gld.; — 8. Podunavka v Zemunu, vsak teden po poli v knjigarnici Sopronovi. Cena 5 gld. — 9. Srbskij Lětopis v Pešti, dva zvezka v letu. Vrednik J. Georgiević — in C) v slovenskem jeziku, kakor je vsem bravcom znano 10—13 Novice, zgodnja danica, slovenski prijatelj in naš Glasnik,

* V Petrogradu je v treh zvezkih na svitlo prišla: Istorija carstvovanja Petra Velikago, ktero je spisal slavni Ustrjalov. Ta imenitna knjiga, 115 pol debela, je olepšana z obrazom cara Petra in velja 10 rubljeva.

Glasnik iz domačih in tujih krajev.

Iz Dunaja. („Beseda“ 26. aprila). ♂ He-he! še le zdaj; je-li se to sporočilo po polževi železnici vozilo? — tako poreče menda marsikdo. Ali kaj se hoče? „Beseda“ je bila konec mesca; Glasnik izhaja pa doslej na žalost le po enkrat na mesec. Rad bi mu bil poslal le-te verstice mahom drugi dan; pa saj vem, da bi bile dospele prekasno za list 1. maja. Vem pa tudi, daugodim s popisom te prekrasne veselice še vsem iskrenim rodoljubom. Dragi moji rojaki! tolažite se s tem, da Vam ne bo treba prihodnič več tako dolgo čakati, ker smo brali in se radovali, do bo izhajal verli Glasnik poslej po dvakrat na mesec. Bog mu daj srečo!

Vsi pravijo, da je bila zadnja beseda veliko veliko lepša, kot prva letošnja; tudi se je sošlo zadnjič veliko več in to izbranega sveta (da ne rečem publikuma, kakor se silijo že po nepotrebnem nekteri jugoslovenski novičarji — žalostna jim majka!) Vse terlo se je v prostrani zeleno ovenčani dvorani Sperlnovi.

Prijatelj je pozdravljal prijatelja — brat brata z milim glasom, ki sta ga slišala najprej iz sladkih ust maternih. Dokler se pogovarjamo še prav po domače — tu po slovenski in serbski, tam po česki, poljski in ruski — zapoje krepak zbor samih pevcov česko Voglovo „Cikani“ (cigani), ki je navdala vso množico z možkimi občutki. Z donečim ploskanjem so bili pohvaljeni izurjeni pevci. Iz prava se mi je zdelo, da pojó po laški, tako lepo in čvrsto zvoni v popevkah glas jezika českega — pa tudi drugih jezikov slovenskih. To pa zato, ker imajo naše besede na koncu skoro tako pogostoma samoglasnike, kakor laške.

Mlad Poljak g. *Sokołowski* je vbral sedaj strune svoje kitare in jih prebiral res tako milo, da sem se zmislil ponevedoma prelepe Prešernove:

Strune, milo se glasite!

Ta gospod nam je pokazal, kaj se da tudi s kitaro opraviti, kdor ji zna glas.

Za njim je pel g. *Mitaszewski* dve poljski: „*Smutny rolnik*“ (žalostni oratar) pa mazurek narodni: „*Pójdę za mąż*“ (omogućila se bom). Kakor so se navzeli poslušavci po prvi žalostni nehotoma otožnosti, tako jih je spet oveselila druga pesmica poskočne natore, po kateri sem se spomnil nekega rojaka, ki mi je pravil, kako napak je umel, ko je bil na Poljskem sodnik, mahom iz početka besede: „*poszła za mąż*.“ Kakor jih je umel, tako jih je dal tudi zapisati, namreč: da jo je potegnila (neka deklica) za možem. Poljaki so se mu pa smejali, ko jim je bral to za zeleno mizo. Tako se človek opeče, če je prenagel. Hervatu Kekavcu se ne bi bilo to pripetilo; zakaj tudi le-ti Hervatje, sosedje naši, pravijo: *pojti za muž*“ Ker smo ravno v „besedi“, ne bo škodilo, ako poberemo gredoč tudi kako neznanu be-

sedo. Pa vem, dočakate že težko, kako je bilo kaj s slovenskimi pesmimi. —

Ljubeznjiva naša rojakinja (Ljubljancanka): gospodična Irena *Fichtenuova* se je prikupila z milim svojim glasom vsem poslušavcom in poslušavkam že v prvi besedi tako, da so jo sprejeli tleskaje od vseh strani, berž ko je stopila na oder. Pela je spet prav lepo in milo slovenske in serbske narodne. Za vsako pesmico se je razlegal pohvalni tlesk in klic. Ni mi treba praviti, da smo ji bili hvaležni za le-ta presladki dar posebno južni Slovenci. Še nekaj pohvalnega bi rad povedal, pa naj bo za na posled. Pozneje se je oglasil in drobnel tudi ruski „*Sołověj*“ (slavec); tako se pravi jako lepi pesmici, ki jo je zložil Alabiev; pela jo je pa Ana Jirsova, gospodična jako lepega gerla. Tudi ta prekrasna pesem je bila sprejeta s silnim krikom in ploskanjem.

Največi ropot je pa bil, ko je prepeval umetni in izverstni pevec Lukes (Čeh) česke narodne. Ta umetnik nam je pokazal, kako treba popevati narodne pesmi, da bodo še desetkrat lepše, kot so iz ust priprostega ljudstva, ki jih prepeva — kakor zna; nečem reči: brez počutka, — pa ga premalo kaže. Sto in sto krat sem slišala našo hišno popevati česko narodno pesem: „*Osiřelo dítě o půl druhem létě*“ ali njeno petje ni bilo Lukesovemu niti senca — tako mi je djala neka Moravka, ploskaje od prevelikega veselja z vsemi poslušavci vred, da nikdar takega. Neizrečeno lepo je bilo tudi ne le poslušati, ampak tudi gledati, kako je pel g. Lukes šegave ali smešne narodne pesmice. „*Vyborně, vyborně!*“ je germelo iz ust, treskalo pa iz rok za vsako poseb tako, da ne bi bilo germečega Boga slišati. Vse je bilo v ognju.

Vem, da so nakanili sami s seboj vsi pevci, način Lukesov na vso moč posnemati. Bog daj, da bi bilo res! To bo nam veselje, — pevcom pa čast in slava. *) Posebne hvale vredno je tudi pri g. Lukesu to, da je izgovarjal popevaje vsako besedico tako razločno, da je umel človek lahko vselej vso misel od konca do kraja. Nekteri pevec pazi na to premalo. Vsakemu poslušavcu se lepše vidi, ako popevko tudi ume, t. j. ako sliši vsako besedo natanko.

Med pesmimi sta se verstila tudi izverstna umetnika: sloveči g. Teršak, ki je piskal na flavto, pa g. Tedesko (Čeh), ki je igral svoje jako prijetne skladbe na glasovir.

Berž po končani pravi veselici sta pozdravila našo gospodično Fichtenuovo gg. Dr. Lovro Toman, ki je bil ravno na Dunaju, pa J. Navratil, ter se ji zahvalila pristojno v imenu vseh Slovincov za veliko radost, ki nam jo je napravila s premilim svojim in z našim domačim glasom.

*) Tako pravijo Slovenci ob Kolpi. Pis.

Čeravno so se priljubile v ti „besedi“ — kakor smo slišali — česke narodne (po Lukesovem) poslušavcom najbolj, pa sem slišal vendar gospo českega roda, kako je hvalila razun českih posebno slovenske in serbske, kakor jih je pela naša že večkrat pohvaljena rojakinja. Ta sodba mi je godila s tem bolj, ker je bila, kakor vem, prav odkritoserčna.

Potem ko smo si okrepčali dušo, treba je bilo tudi poskerbeti za telo. Do popolnoči smo sedeli vkup, pogovarjaje se prav po domače od mile domovine, od predragih znancov in prijateljev, od blagoglasja raznih jezikov itd. itd.

Ako ima Glasnik še kaj prostora, naj razglasi sledečo kraškoasnico; morebiti ugodi ž njo svojim bravcom:

Pred kakimi 6 leti sem šel tukaj v gledišče kraj Dunajščice českih igravcov gledat. Igra je bila s petjem. Ko prav ustrezno zapojó, oberne se ti iznevesti siv starček (Dunajčan) proti meni in mi velí ves stermé: „Schaut's i hátt' nit 'glaubt, dass man in der böhmischen Sprach' so gut singen kann; i bin — aufrichti' g'sagt — „mit z'Fleiss“ her kommen, weil i neugierig' war, wie's gehen wird. — Die Sprach' nimmt sich ja im G'sang ganz prächtig' aus; völli' wie wällisch.“ Znalo se je ubogemu starcu, da je prišel v česko igro le zato, da bi se smejal na ves glas, češ, ker ne bodo mogli — kako pak! — popevaje ne hi, ne hot. — Čudil sem se mu le, da ni slišal še nikdar poprej popevati kake deklice česke, ki jih je toliko na Dunaju, in ki si popevajo narodne jako rade, kakor vse Slovenke, — vsaj izperva pomivaje v kuhinji prav lepo, (dokler si ne kupijo gosposkega klobuka):

„Horo, horo! visoká jsi,
Má panenka! vzdalena jsi;“

Červena ružičko! co se ne rozvijiš?
„Ach synku, synku! doma-li jsi?“ itd.

Dokler so gosti večerjali, tačas jim je igral sloveči Asbot s svojimi godci. Tudi godba je bila domačega glasa, ki spreletuje serce s posebno močjo, in nas navdaje s presladkimi spodbudnimi počutki, kakoršnih nam druga godba v sercu ne zbuja. Zdi se mi, kakor da bi imel človek v sercu strune, na kterih se znani narodni glasi berž berž odzavajo.

Pozno smo se razšli, kakor sem rekel, vsi vsi iz serca želé, da bi nam napravil odbor, kteremu bodi še poseb prelepa hvala, skoro spet tako besedo.

Iz Zagreba, 16. maja. A. K. Cestnikov. — Moj dopis v poslednjem listu Glasnikovem se mi je bil tako nategnil, da nisem mogel vsega napisati, kar sem si bil namenil. Hočem toraj še enkrat se ozreti v milo domačijo, in povedati, kako se obnašajo rojaki moji na Štajerskem. — „Pa kaj pisari Zagrebčan o Slovencih — vtegne kdo reči — naj pové kaj od bratov naših Hrvatov; radi slišimo, kako se

vedejo na polju književnem, kako v življenju družtvenem, kako tukaj, kako tam!“ — E, draga bračo! to je res, ali resnično Vam povem, da bi rajši pisal vse drugo, kakor le nekaj v zadevah hrvatske književnosti. Nihče se ne zameri rad, toraj tudi jaz ne. — Se li more zameriti, kdor piše kaj o književnosti hrvatski? Kako pa! Zameriti se mora, ako ne edni stranki, gotovo drugi. To pa se zgodi takó le: Ako imenuje književnost „ilirsko“, se zameri Hrvat, ako jo imenuje „hrvatsko“, se zameri Slavoncu. Hrvat neče biti Ilir, in Slavonec neče biti Hrvat! — Eto Vam nesloge — največe čednosti slovanske! Pa še edna reč me sili pisati o Slovencih. Če ne morem nikogar hvalliti, moram pa grajati; grajati pa nečem ptujcov, domači pa mi ne morejo kratiti pravice, če so vredni grajanja. *)

Dobro vredjene ljudske šole so v resnici naj večja dobrota za deželo. Serce se širi domoljubu, ako pomisli, koliko si prizadeva visoka vlada za napredek našega ljudstva; pa žalost ga presune, ako vidi, kako zanikerno gospodarijo nekteri učitelji slovenski, in kako poverhno spolnujejo svoje svete dolžnosti. Nečem omeniti nekterih mestnih šol, kjer učitelji slovenskega otroka pitajo z raznimi perimki, pregovoriti hočem le nekoliko besedic o ljudskih šolah po deželi, v kterih nektore učene glave gospodarijo kot Zevs po Olympu.

Res da ima častivredni in za naše potomstvo toliko važni učiteljski stan med nami mnogo veljavnih, za svoj visoki poklic vnetih mož, s kterimi se po vsi pravici moremo ponašati; da se pa med njimi nahajajo tudi malovredneži, sem se dovoljno prepričal od svojih otročjih let do današnjega dneva. Še letos o veliki noči mi je eden teh modroljubov pripovedoval, kako pretepa dečke, ako nečejo po nemški se pogovarjati! — S tem, da si prizadevajo siloma otrokom vcepiti nemščino v glavo, razodevajo svoje dobro serce, ker želijo, da bi mladež napredovala v izobraženosti; po njihovem mnjenju pa nihče ni izobražen, kdor ne zna nemški. — Še bolj me je razžalil neki sicer visoko spoštovani duhovnik, ki je s vso silo terdil, da prva dolžnost duhovniková je skerbeti, da ljudstvo kolikor mogoče ostane glupasto in nevedno, in da kmet naj le vola v štali pozna, vse drugo in celi svet naj mu ostane zakrit! Po njegovih mislih je izobražen kmet slab kristjan! Ne vem, kdo je vcepil temu gospodu tako misel?

Iz Marburga, 20. maja. Vicko Dragan. — Ljubi Glasnik. Dolžen sem Ti še dva dopisa, sedaj dobiš na laket dolgega. — No! kaj bi rad pa zvedel iz našega mesta?

*) Ako mi bodo pa tudi domačinci zamerili, hočem v prihodnič rajši pripovedovati, kako so Lemberžani iz buč žrebeta valili, kako so prasico iz prosa gonili, kako so bika v turn vlačili itd., da le nikogar razžalil ne bom. Lemberžanom sem sosed, imam toraj pravico, povedati ktero od njih; vsaj je tudi verli naš Vicko Dragan precej mičnih pripovedk od Verbovcánov priobčil po Novicah, pa mu nihče ni odrezal glave zató. So pa med nami Slovenci, ki sicer niso Lemberžani, pa so vendar vredni karanja, bolj ko Verbovcáni, Ribencáni in Lemberžani! — Pis.

V sredo 14. aprila smo spet — plesali. — Oj veselo mesto! bodete vi flegmatični Celovčani kričali — ali brate! — jaz zdihujem — oj žalostno mesto! — Kakó to? — Vkljub pogostemu plesu vendar zmirom bolje pri nas hira ljuba — „Gemüthlichkeit“. — Kako srečno in dobro smo živeli pred 30 leti, ko še po naših gostivnicah ni bilo — „Speiszettelnov.“ Sedaj imamo tolčno natislane cifraste „Speiszettelné“ — pa tudi — suho pečenko. — Prišli so novi časi, nov duh, nove navade, nove potrebine — nove nadloge — pa ni več starih dnarjev. Kakor glibanje črez noč rasejo sicer pri nas kapitalisti, ali drugi, tretji, četerti dan ni sluha ni duha po — kapitalih, — samo kapitaliste še vidimo. Marburžki „Bürger“ je nekdaj daleč slovel po deželi in nikdo drugi ni smel pri „kamnati“ mizi govoriti, kakor samo ta, kateri vinograd ima. Sadaj že pri kamnati mizi vsak srakoper žlabra.

Od onega leta, kar imamo theater z ložami, še je tudi ta kaj veljal, kdor je v theatru „ložo“ imel, letos pridejo koroški inženirji — diese schwerfaelligen Karner in pokupijo skoro vse lože v theatru. Sedaj bode marsikteri boljar iz visočine svoje stopiti moral v nižino, in Korošci bodo iz svojih sedal gledali na — mlade plešaste glave. Stara „Gemüthlichkeit“ je „hin“, kakor koroški in goriški Slovenci poznamljajo minljivost vsega zemeljskega.

Čuj še edno, ljubi Glasnik. Našel sem v Marburgu že tudi ono versto ljudi, katerih je obilo v Parizu v predmestji „Faubourg“ imenovanem.

Tudi modri Berlin jih redi. Čuj — tudi Marburg že ima svoje Nudelmüllere, Brettenborne, Schulze, Wühlhubere itd. Marburžani je imenujejo falote. Vsako jutro čakajo na placi, da bi jih kdo poklical na delo. So sami „Vollblut — Slovenci“ in med njimi najdeš marsiktero glavo, ktera ima diplomatiški „esprit“ in bi znala rešiti marsiktero socialno vprašanje.

Zbirajo se že tudi v našem mestu gosti oblaki delavcov za koroško železnico, ne samo iz dežele bramborov (krompirov, laške repe), temoč tudi iz domovine polente. Tudi slovenski proletariat, — gerda beseda, — slovenski ubožci, — žalostna beseda, — slovenski vincari in ofri se oglašujejo za delo, in tako bode po dravski dolini vse suho po dnevi in vse mokro po noči. Moj Slovenec šparati ne zna. Kar si zasluži, to požene skoz gerlo, in kaj bode spet, kadar dela več ne bo? Kakó drugači ravná skerbni Taljan, kateri je zadovoljen z bistro vodo in s suho polento. —

„Der Slawe hat nicht die Ausdauer und Zuehigkeit des Germanen, sondern mehr Vergnügungssucht und Leichtsinn“, te besede je izgovoril nedavno lieflandski plemenitaš Ernst baron Völcker v bukvah: Russland hat allein die Wahl. — Bogme! ta resnica Slovenca zežge do pet. — Pa ti bodeš mislil, da sem svojo dobro voljo zgubil in postal melanolikus — Bog obvari, še zmiraj mi se dopada Demokritovo na-

čelo: Ride, si sapis; ali kadar mi pred oči stopi žalostna prihodnost mojih rojakov — se samo na edno oko smejem, na drugo pa se — bridko jočem, in si žalostno pojem:

„Das ist die schwere Zeit der Noth,

Das ist die Noth der schweren Zeit

Das ist die Zeit der schweren Noth.“ —

„Post nubila Phoebus“ po cunjasti volji pride židana. Tudi, moj dopis bode končal z veselejšimi vestmi.

17. maja sem v Marburgu spet nekaj novega vidil. Ona versta ljudi, kateri imajo sovo za symbol — to so: študenti — dijaki — prijatelji Modric in kako se vse velijo — ta versta ljudi je obhajala 17. maja svoj — festum majale. Že dolgo časa ni se v Marburgu o ničem drugem govorilo, kakor o študentih. Kadar je človek mimo gimnazije šel, ni drugega čul, kakor strune nabirati, kašljati, zderzgovati se, ker hladno vreme prve polovice mesca maja je odneslo harmonijo goslim in gerlom. Skoz celi teden so se v gimnazialnem dvorišču študenti pod komando obče-poštovanega g. ravnatelja gimnazialnega učili marširati in drugih vojaških opravil, in kdo bi si mislil, da naši študenti, kateri se mescov sušca in aprila bolj bojijo, kakor avgusta in septembra (ker vsako leto v oni dobi šivajo bele suknje), se bodo tako dobro naučili strathegike. Tako izverstno niso brad deržali Leonidovi tovarši pri Thermopylah. Zversteni so bili v dve kohorti, vsaka kohorta je imela šest manipulov, vsak manipel svojega vexilliaria in dekuriona in še tribuna. Službo tribunov so opravljali G. profesorji. Decurio je skerbel za red in za — trezne možgane. g. učitelj vere je služil za poljnega kaplana in šolski sluga — za profoza. In tako se je odpravila vsa hrabra armada zjutraj ob petih na pot — v Ruše. — Tambor je zabobnal „k molitvi“, potem pa je voditelj bande zamahnil s svojim žezlom, in muzika je zahrumela, da so vse ribe iz Drave pobegnile v černo morje. Misli si, dragi Glasnik! dve pišalki, pet gosel, pet kitar, in boben, kateri je skoro bil večji, kakor bobnar, in lahko boš razumel, kakšna je to bila — turska muzika. Marburžani drugači radi spavajo do visokega solnca, ta dan so pa celo vstali pred belo zoro. Vsaka ljuba matica je hotla viditi sinčeka, kako junaško maršira z batico na rami ali z zastavico v rokah.

Na čelu kohorte stopa za poveliteljem visoki banderaš s černožolto bandero, lepo opleteno s hrastovim vencem in zelenobelimi verpci. Zadi za armado stopa resno profoz s svojo gerčavo batino in v torbi noseč — apoteko Hofmanove kapljice, leskovo mast in brezovo olje, ako bi vtegnilo kakemu junaku slabo biti pri sercu.

V Lembachu je bil zajutrek. Banda in blizo 50 pevcov stopi pred farovž pesmoljubnega g. dekana A. Laha, kateri so tudi že marsiktero lepo slovensko pesmico zložili, in zapoje junaško davorijo

slovensko: „Ustanimo“, ter pa še mično nemško pesmico od lepote štajerske dežele: „Hoch vom Dachstein her.“ Po zadobljeni iskerni hvali smo šli hvalit pastirstva in arabskih prebivavcev, kateri tako marljivo skerbijo za mleko in kavo, „conditio sine qua non“ devetnajstega stoletja.

Ko so se dijaki mleka in kofeta nalockali, je bobnar zabobnal, in hajdi naprej do Ruš. Kader smo prišli do osem sto let stare cerkve, nas je sveta groza spreletela. Tukaj je še pred 100 letmi slovela imenitna latinska šola, katero je oskerbljevalo petorica posvetnih mešnikov z zvestostjo in s srečnim uspehom, tako da stotine dijakov iz žlahnega kolena so se razširjale iz mirne te dolinice v glasnohrumeči svet kot višji duhovniki in generali, dalje kot veliki uredniki deržavni. Po malem odpočitku se dijaki podajo v krasno cerkev in gospod poljni kaplan prof. T... k so služili peto mešo z žegnom, pri kateri so študenti neskončno lepo popevali. Bila je cerkev vsa polna, in Rušani so rekli, da tako lepih mladih romarjev, ki tako lepo peti znajo, niso še nikdar vidili. Po sveti meši smo marširali na odločeno mesto v gostivnico g. Glazerja.

Pred gostivnico postojí latinska armadica. Bobnar zabobna „k molitvi“ in junaki in junački se razpustijo. Eden gre pod hladen germ ležat, drugi lije iz svoje torbice, katero mu je ljuba mamika napolnila, tretji od vročine zeha, šterti gleda na kosmato bračo Kurentovo, ker bi jo že rad serkal, — pa ni še mu dovoljeno. Nekteri igrajo z obroči, drugi tolčejo stari črep, in tako se čas gubi do obeda.

Prišla je vsem zaželjena ura. Skerčeni želodci se raztezujejo, in vsi vervijo po bobnarju poklicani — k škednu. V velikem prostornem škednu so bile mize pokrite, ves škeden pa lepo opletan z zelenimi venci in nataknen z zelenimi smerekovimi vejicami. Pred škednom je stal velik slavolôk, iz svisel pa so se vijale bandera in zastavice z raznimi napisi latinskimi, kakor: Gaudeamus igitur itd. iz znanih dijaških pesem. Ali bolje, kakor ta kinčarija, so oči dijakov vlekli široke sklode z velikimi knedelni, kateri so naš bolj debelo gledali, kakor pohorski otroci, kadar smo skoz vesi marširali. G. ravnatelj gimnazije zakriči: „Molite za obed! in vse potegne pobožno klobučke in kapičke. Sedaj pa g. profesorji kot „Tribuni militum“ peljejo svoje manipule na odločene mesta in sadaj se je mlelo, da je po želodcih ropotalo, kakor toča po koruzi. Ginljivo je bilo viditi, kako so gosp. učitelji svojim učencem stregli in za nje skerbili, kakor kvokla za pišike. Pride pečenka, čašice so se nalile, eden dijak iz osme šole stopi na klop, in v lepem, v verzih zloženem toastu napije zdravico: svetlemu cesarju, pod ktereга očetovsko brambo se mladež izobrazuje v lepih vedah, g. ravnatelju gimn. in potem g. profesorjem. Glasen: „Vivat“ in „Živio“ se je razlegal po bližnjih planinah. Po obedu študentov so šli g. profesorji k mizi, študenti pa so se tačas sprehajali v zelenem logu.

Ob treh se začnejo kočije privažati. Prišlo je namreč iz Marburga do 50 rodovin, večidel dobrotnikov ubogih študentov, ktere smo k ti veselici povabili.

Študenti hitro v škednu napravijo gledišče, in glej, že je k redi improvizirani theater. Eden štertošolec je napisal veselo igro, ktero so njegovi učenci kaj izverstno predstavljali. Drugi dijak pa — petošolec — je zložil v verzih prav veselo, humora polno šaljivko, v kateri Kinežan, Anglez in Nемеc severnemu Amerikancu pripovedujejo vse, kar so svoje dni preživeli pervlje, ko so se iz svoje domovine izselili bili in v svobodne države prišli. Kinežana, Angleza in Nemca so igrali trije slovenski dijaki, brata Jonathana pa nemeц. Sadaj mi kdo naj reče, da v slovenski glavici nima dramatičnega talenta. Naši igralci so bili pravi ptiči. Angleza je slovenski dijak izverstno igral; prav flegmatično se je obnašal in se je deržal kakor vrabelj v zimi, kadar še ni celo slabo po živežu, in Nemca je igravec zažviždal (zafučkal) kakor Kos v klekti, Kinežan pa je z dolgim repom mahal, kakor ptič, kateri naj rajši v terstji čepi. Tudi brat Jonathan je zastopil svojo nalogo. Pesniki in umetniki so bili od občinstva lepo pohvaljeni.

Ali ne bi slovenski dijaki vtegnili položiti temelj slovenskemu gledišču? Pisatelji bi se našli. Da bi se tudi igralci zbudili, nam pričuje naša poskušnja. Na primicijah slovenskih, ktere so večidel o vakancah, bi takšne igre, posebnoče so predmeti iz življenja naroda slovenskega vzeti, ljudstvo kaj razveseljemale. Dijaki poskusite enkrat!

Po zveršenih igrah se je deklamiralo in popevalo nemški in slovenski. „Zvonikarjeva“ se je tudi nemškim ušesom jako dopadla. Naj na slednje se je zapela cesarska pesem, potem pa je bila mala južina in ob pol sedmih smo se podali domu. Vso pohvalo zaslužuje lepo čedno obnašanje študentov. Prikupili so se vsemu občinstvu iz duhovnega, civilnega in vojaškega stanú. Preserčno pohvalo pa tudi zaslužuje častitljivi g. e. k. gimn. vodja Adolf Lang, in vsi spoštovani g. profesorji, kateri so svojim ljubljenim učencem napravili tako vesel mladoleten praznik.

Iz Celja, 22. maja. — r —. Kajti se je uže v Glasniku govorilo nekoliko o „celjski Slovenii“, naj mi bode še danes pripuščeno, da kaj več povem, kako se godi slovenščini v Celju. Ni tako huda, kakor je omenil v 5. listu g. Cestnikov. Hvala komur hvala gre, toraj tudi celjskim dijakom! Prav marljivo so se poprijeli slovanščine in za gotovo Vam morem povedati, da so se prav dobro zbrihali. „Slovenija“ t. j. dijaško društvo, ki ima namen, sleden mesec nekaj sostavkov spisati, se je sopet prebudila in lepo cvete. Kakor mi je za gotovo znano, so uže spisali mnogo zanimivih narodskih in drugih reči. Med narodnimi najdem tudi smešnico o Lemberžanih. Razun tega se uče dijaki pro-

stovoljno tudi drugih slovanskih narečij in berejo več slovanskih časopisov, kakor: Glasnika, Novice, Nevena, Podunavko, Lumira i. t. d. To je dosti hvale vredno, da si sami od sebe kupujejo slov. časnikov.

Povabilo za naročbo.

Minulo bo šele pol leta, kar je nastopil Glasnik pervokrat svojo pot po slovenskih gorica in ravnica; pa že lepo število si je pridobil prijateljev in podpornikov v tem kratkem času. Bodi vsem hvala in čast!

Enakomerno bo tudi v prihodnje obdeloval um in serce. Donášal bo: čedne pesme in pripovedi (resne in šaljive, umetne in narodne), življenjepise imenitnih Slovanov, popise potovanjske, sestavke natoroznanske in posebno narodske: (čertice iz domačega življenja in domače omike, pripovedke, pregovore in druge novice in starice narodne). Glasnik literarni bo deval na rešeto dela slovstvene, noveje in stareje (toda zmiraj „učee“ in nikdar ne „porugivajuće“), in prinašal kratke naznanila vseh imenitnih prikazni na polju slovanske književnosti. Glasnik iz domačih in tujih krajev je namenjen dopisom iz raznih krajev slovanskih in drugim zanimivim drobtinica. Naj nam blagovolijo gg. slovenski pisatelji prav obilno slovenski nravi primernih sestavkov v vezani in nevezani besedi in dopisov o raznih predmetih v natis pošiljati; radi jih bomo plačevali, kakor doslej, vsem, ki plačila želé.

Po želji naših naročnikov bode Glasnik v prihodnje dvakrat v mescu (1. in 15.), vsaj po celi poli, izhajal; ako se pa oglasi blizo 600 naročnikov, ga bomo vselej na poldrugi poli na svetlo dajali. Imena častitih gg. naročnikov bomo v Glasniku kratkoma naznanovali. — Cena ostane kakor doslej, samo poštnino smo morali povišati za 6 kr. Po tem takem iznaša naročnina za drugo polletje ali drugi zvezek 1 gld. 15 kr. in, če se po pošti prejema, 1 gld. 30 kr. sr. (V knjigarnica veljá za 15 kr. več, ki gredó knjigarju za njegov trud).

S tim povabilom se obračamo do vseh Slovencev, kterim je v resnici mar povzdiga naše literature, da podpirajo naš list z obilnim prejemanjem tudi v materialnem obziru. Terdno upamo, da bodo ž njim v prihodnje še bolj zadovoljni, kakor v prvem polletju; želimo samo to, da bi ga mogli vselej na poldrugi poli na svetlo dajati; grativa nam ne bo pomanjkovalo. Z Bogom!

V Celovcu 1. junija 1858.

Ant. Janežič,

c. k. učitelj in vrednik slov. Glasnika.

 Glasnik pervega polletja je po navadni ceni še blizo v 80 iztisih na prodaj.

Listnica.

G. J. V. v Z. Lepa hvala za bogato zbirko! g. A. K. v Z. Omenjeno „izvestje“ prosimo gotovo za prihodnji list; g. M. C. Drobtinea iz slovnice prihodnjic; g. J. P. Zavoljo pomanjkanja prostora odloženo, kakor več drugega za ta list namenjenega.

Poprava. Na strani 158 naj se namesto Lacković bere Lazarević.

Natisnil Janez Leon v Celovcu.